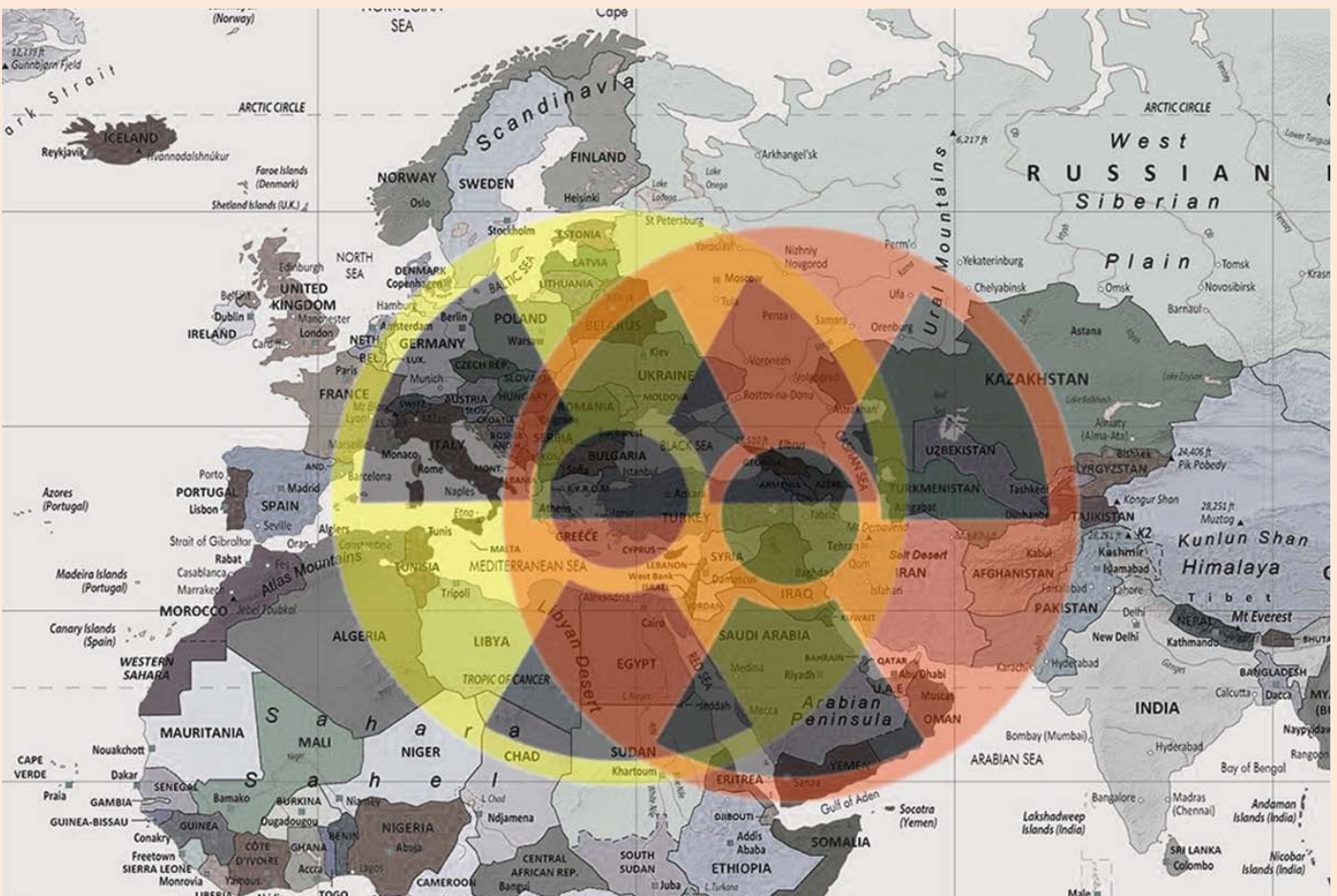

ΤΟΥΡΚΙΑ: ΜΙΑ ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Πώς μπορεί να αποκτήσει πυρηνικά όπλα

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΣΑΜΠΑΤΗΣ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Ζ. ΖΑΝΙΔΗΣ

© 2020 Foreign Affairs Institute

Ινστιτούτο Εξωτερικών Υποθέσεων
Λεωφόρος Αλεξάνδρας 91
Αθήνα, 11474, ΕΛΛΑΔΑ

Ακολουθήστε το FAINST:

fainst2

/fainst

FA Institute

Foreign Affairs Institute, Greece

ΤΟΥΡΚΙΑ: ΜΙΑ ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΙ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΣΑΜΠΑΤΗΣ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Ζ. ΖΑΝΙΔΗΣ

Περίληψη

Η παρούσα έκθεση μελετά τις προθέσεις και τις δυνατότητες της Τουρκίας να εξελιχθεί σε πυρηνική δύναμη, μεταβάλλοντας δραματικά τις ισορροπίες ισχύος στην περιοχή αλλά και ευρύτερα, εφόσον πετύχει αυτόν τον ομολογημένο στόχο της.

Για την ώρα, οι διεθνείς Συνθήκες που έχει υπογράψει αλλά και οι συμφωνίες της με τις προμηθεύτριες χώρες για το ειρηνικό πυρηνικό πρόγραμμά της την εμποδίζουν να προχωρήσει στην κατασκευή ενός πυρηνικού όπλου. Ωστόσο, με δεδομένη την επιθετικότητα του εγκατεστημένου νεο-οθωμανικού τουρκικού καθεστώτος, αλλά και την ρητή πρόθεσή του να καταστήσει την Τουρκία ηγέτιδα δύναμη στην περιοχή, πρέπει να θεωρείται εξαιρετικά πιθανή μια προσπάθεια απόκτησης πυρηνικού οπλοστασίου με κάποιον τρόπο.

Η διεθνής κοινότητα αλλά και οι χώρες της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδος, πρέπει να αντιδράσουν στο ενδεχόμενο αυτό, βασιζόμενοι στο Διεθνές Δίκαιο.

Λέξεις-κλειδιά

Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων, πυρηνικοί σταθμοί, Πακιστάν, Ιράν, Ρωσία, Καζακστάν, νεο-οθωμανισμός, συντελεστής ισχύος, πυρηνική επιλογή, τουρκικός αναθεωρητισμός, ψήφισμα Ηνωμένων Εθνών, Συνθήκη Λωζάνης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικές παρατηρήσεις	6
Πώς παράγεται η πυρηνική ενέργεια	9
Πυρηνικά όπλα και Τουρκία. Πόσο πιθανό είναι να τα αποκτήσει;	13
1. Ποια κράτη έχουν πυρηνικές φιλοδοξίες; Ιράν, Βόρεια Κορέα, Τουρκία	13
2. Τι όφελος θα έχει η Τουρκία από την απόκτηση πυρηνικού οπλοστασίου;	14
3. Συνεργασία με Ρωσία, Ιράν, Πακιστάν, Καζακστάν για την ανάπτυξη τέτοιων όπλων	16
4. Η τουρκική αμυντική βιομηχανία	20
Ενδείξεις για απόκτηση πυρηνικών όπλων	22
Ποιες είναι οι κυρώσεις της Διεθνούς Κοινότητας σε κράτη που προσπαθούν να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα;	25
1. Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων	25
2. Η Τουρκία είναι αναθεωρητική δύναμη η οποία ερμηνεύει κατά το δοκούν το Διεθνές Δίκαιο, τις Διεθνείς Συνθήκες κτλ.	29
3. Αντιμετώπιση/Πιθανές κυρώσεις της Δύσης στην Τουρκία.	34
Επίλογος	39
Παραπομπές	41
Για τους συγγραφείς	44

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το παρόν άρθρο αναφέρεται σε ένα εν δυνάμει υπαρκτό ζήτημα για την εθνική, ευρωπαϊκή κι ευρύτερη ασφάλεια τόσο της ΝΑ. Μεσογείου όσο και της κεντρικής Ασίας, το οποίο δεν είναι άλλο από την πρόθεση της Τουρκίας να αναπτύξει στο μέλλον πυρηνικό οπλοστάσιο. Η εν λόγω επιδίωξη έχει διατυπωθεί από τα πλέον επίσημα χείλη, αυτά του προέδρου Ρ. Τ. Ερντογάν, ο οποίος σε ομιλία του [1] σε οπαδούς του κόμματός του, δήλωσε την επιθυμία του να κατορθώσει η χώρα στο μέλλον να εισέλθει στο κλειστό κλαμπ των κρατών τα οποία κατέχουν πυρηνικό οπλοστάσιο. Η συγκεκριμένη επιδίωξη δεν είναι τυχαία, όπως αναλύεται στην συνέχεια, αλλά εντάσσεται στην στρατηγική επιδίωξη της Άγκυρας να γίνει η ηγέτιδα δύναμη του ισλαμικού κόσμου και περιφερειακός ηγεμόνας. Το ιδεολογικό υπόβαθρο της προαναφερθείσας επιδίωξης είναι ο νεο-οθωμανισμός, μάρτυρες του οποίου γίνονται καθημερινά οι πολίτες των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ), αλλά και της ευρύτερης περιοχής, εξαιτίας της ολοένα επιθετικότερης τουρκικής συμπεριφοράς. Η Τουρκία, προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό της, έχει μετατραπεί σε αναθεωρητική δύναμη η οποία, το τελευταίο διάστημα, χρησιμοποιεί εργαλειακά το Διεθνές Δίκαιο και τις διεθνείς της υποχρεώσεις, όπως τονίζεται παρακάτω.

Συνεπώς, το ερώτημα στο οποίο επιχειρείται εδώ να απαντηθεί έγκειται στο κατά πόσον η Άγκυρα, προκειμένου να πετύχει τον στόχο της, θα επιδιώξει την ανάπτυξη πυρηνικού οπλοστασίου, είτε μόνη είτε με την βοήθεια συμμάχων της. Στην περίπτωση αυτή, ποια αναμένεται να είναι η θέση της Διεθνούς Κοινότητας δεδομένης της αλλαγής της ισορροπίας ισχύος στην περιοχή; Οι συγγραφείς θεωρούν πως η ανάπτυξη πυρηνικού οπλοστασίου είναι μια μακρά, δαπανηρή κι επίπονη διαδικασία υψηλής τεχνολογίας που μόνο λίγα κράτη είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν. Επίσης, η ισχύς και η καταστρεπτικότητα των πυρηνικών όπλων είναι δεδομένη, με συνέπεια να αναβαθμίζουν απόλυτα τον κάτοχό τους. Όμως, η Τουρκία, στην παρούσα γεωπολιτική συγκυρία, έχει επιλέξει τον δρόμο της σύγκρουσης με όλα τα γειτονικά της κράτη στην προσπάθειά της να αναδειχθεί ως η περιφερειακή δύναμη της περιοχής. Ο στόχος της είναι αρκετά φιλόδοξος και

συνδέεται με το δόγμα του νεο-οθωμανισμού που διακατέχει την ηγετική ελίτ. Όμως, η τουρκική προκλητικότητα που δεν γνωρίζει όρια, η καταπάτηση και η επίκληση κατά το δοκούν του διεθνούς δικαίου, έχουν φέρει την χώρα αντιμέτωπη με άλλες δυνάμεις συμπεριλαμβανομένων της ΕΕ, της Γαλλίας, της Αιγύπτου, των ΗΠΑ, του Ισραήλ, ακόμα και της Ρωσίας που διατηρεί παραδοσιακά ανταγωνιστικά συμφέροντα με την Τουρκία, οι οποίες επ' ουδενί θα ήθελαν μια πυρηνική Τουρκία με φιλοδοξίες ηγεμονίας. Για τον λόγο αυτό θεωρούμε πως η διεθνής κοινότητα θα θέσει σοβαρά εμπόδια στην ανάπτυξη του μελλοντικού τουρκικού πυρηνικού προγράμματος, το οποίο καθίσταται πλέον ως ένα ρεαλιστικό ενδεχόμενο.

Ως εκ τούτου, προκειμένου να απαντηθούν τα κύρια ερωτήματα που τίθενται στο άρθρο, αναλύεται αρχικά η έννοια της πυρηνικής ενέργειας -πώς παράγεται και πόσο εύκολο είναι για κάποιο κράτος να μετατραπεί από παραγωγός πυρηνικής ενέργειας σε κατασκευαστή πυρηνικών όπλων. Στο επόμενο κεφάλαιο αναπτύσσεται αναλυτικότερα η σχέση των πυρηνικών όπλων με την Τουρκία, επιδιώκοντας την απάντηση σε μια σειρά ερωτημάτων που αφορούν στα εξής ζητήματα: Ποια κράτη διαθέτουν πυρηνικά οπλοστάσια και άρα τεχνογνωσία, τι όφελος θα αποκτήσει η Τουρκία από την ανάπτυξη τέτοιων όπλων, με ποιες δυνάμεις συνεργάζεται η Άγκυρα στο πλαίσιο αυτό και ποιες οι επιδόσεις της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας ειδικότερα όσον αφορά στον κρίσιμο τομέα των πυραυλικών δυνατοτήτων; Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η σημαντική Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων, όπως, επίσης, και η παραβατική/αναθεωρητική τουρκική συμπεριφορά. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με την εξέταση των πιθανών κυρώσεων που δύναται να επιβάλλει η Δύση στην Άγκυρα ώστε να την εξαναγκάσει να εγκαταλείψει αυτό το φιλόδοξο σχέδιο.

Πώς παράγεται η πυρηνική ενέργεια

Πριν ξεκινήσει η ανάλυσή μας, είναι σημαντικό να κατανοηθεί εν συντομία το πώς παράγεται η πυρηνική ενέργεια. Η πρώτη ύλη που χρησιμοποιείται, είτε για ειρηνικούς σκοπούς είτε για μη, είναι το ουράνιο, το οποίο εξορύσσεται και έπειτα μετατρέπεται σε αέρια μορφή. Το στοιχείο αυτό διαθέτει τον βαρύτερο και μεγαλύτερο πυρήνα στην φύση. Το ουράνιο είναι ένα μείγμα κυρίως δύο ισοτόπων: το ουράνιο-235 (U-235) και το ουράνιο-238 (U-238). Το U-235 είναι ιδιαίτερα σημαντικό επειδή υφίσταται σχάση εύκολα (σε αντίθεση με το U-238) και είναι εξαιρετικά σπάνιο, αντιπροσωπεύοντας λιγότερο από το 1% του παγκόσμιου φυσικού ουρανίου και είναι εξαιρετικά ασταθές. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο εμπλουτίζουμε το U-238 με U-235.

Η πυρηνική σχάση είναι ο τρόπος με τον οποίο παράγεται η ενέργεια και αποτελεί μια σχετικά απλή διαδικασία. Όταν βομβαρδίσουμε με νετρόνιο τον πυρήνα ενός U-235, τότε θα σχηματιστεί ένα U-236, το οποίο είναι επίσης εξαιρετικά ασταθές και σχεδόν αμέσως δημιουργούνται δύο σταθερά άτομα, το Κρυπτό και το Βάριο. Εκτός από αυτά εκλύονται και μεγάλες ποσότητες ενέργειας, καθώς και τρία νέα ελεύθερα νετρόνια. Το κλειδί στην διαδικασία είναι αυτά τα νέα νετρόνια, μιας και είναι αυτά τα οποία με την σειρά τους βομβαρδίζουν τρεις νέους διπλανούς πυρήνες U-235 και η διαδικασία που περιγράφηκε επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά, προκαλώντας μια αλυσιδωτή αντίδραση.

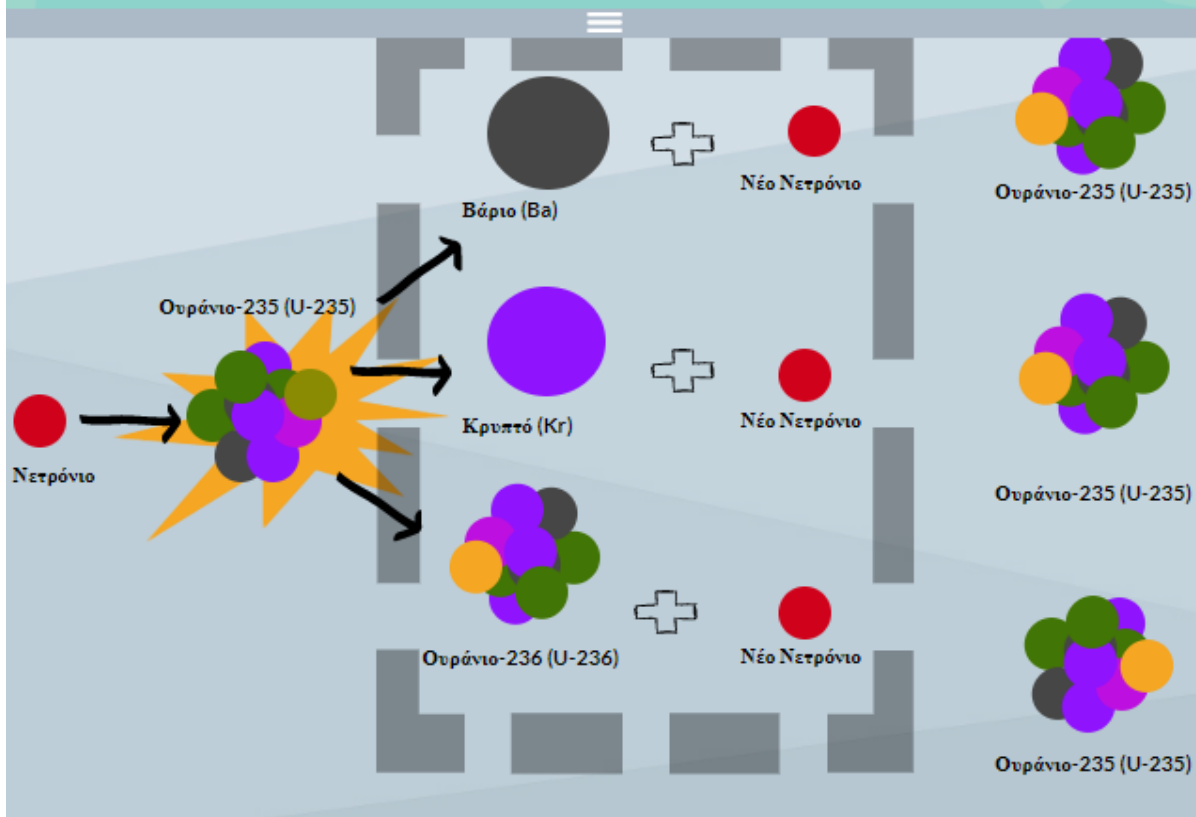
Το ουράνιο στη φύση και η πυρηνική σχάση

Ισότοπα Ουρανίου στη φύση

■ Ουράνιο-238 (U-238) (99%)
■ Ουράνιο-235 (U-235) (1%)

Την διαδικασία αυτή εκμεταλλεύονται οι σταθμοί των πυρηνικών αντιδραστήρων, οι οποίοι λειτουργούν με τρόπο παρόμοιο με τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η μόνη διαφορά έγκειται στο ότι οι πυρηνικοί σταθμοί δεν χρησιμοποιούν άνθρακα ή αέριο για

την παραγωγή θερμότητας, αλλά αντιδράσεις πυρηνικής σχάσης. Η θερμότητα από τις πυρηνικές αντιδράσεις, που προαναφέρθηκαν, μετατρέπει το νερό σε ατμό, αφού πρώτα διέλθει από το πρώτο κύκλωμα ώστε κατόπιν να μεταφερθεί στις γεννήτριες ατμού, ενώ έπειτα μεταφέρεται σε τουρμπίνες που παράγουν την ηλεκτρική ενέργεια. Μέσα στους πυρηνικούς αντιδραστήρες, ράβδοι ουρανίου τοποθετούνται σε δέσμες και βυθίζονται σε δεξαμενές νερού οι οποίες βρίσκονται υπό μεγάλη πίεση. Η διαδικασία αυτή θερμαίνει το νερό, το οποίο διοχετεύεται σε μια γεννήτρια ατμού η οποία με την σειρά της παράγει την ηλεκτρική ενέργεια. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι παραγωγής ατομικής ενέργειας, όπως για παράδειγμα με την χρήση πλουτωνίου, όμως ακόμα και για αυτό η πρώτη ύλη είναι το ουράνιο, οπότε για λόγους συντομίας δε θα αναφερθούμε περαιτέρω.

Από την οπτική της διάδοσης, οι τεχνολογίες εμπλουτισμού και επανεπεξεργασίας είναι εγγενώς διπλής χρήσης, δηλαδή απαιτούνται είτε ο σκοπός είναι ειρηνικός είτε μη. Για παράδειγμα, ο εμπλουτισμός ουρανίου για αντιδραστήρες είναι ουσιαστικά απαραίτητος και στην παραγωγή καυσίμου για ένα πυρηνικό όπλο. Η διαφορά έγκειται στο ποσοστό του U-235. Οι αντιδραστήρες, για παράδειγμα, χρησιμοποιούν 3% έως 5% εμπλουτισμένο καύσιμο ουρανίου, ενώ ο πυρήνας του πυρηνικού όπλου χρειάζεται εμπλουτισμό ύψους 90%. Και στις δύο περιπτώσεις, ουράνιο σε αέρια μορφή τροφοδοτείται μέσω μιας σειράς φυγοκεντρικών -ταχείας περιστροφής σωλήνων που διαχωρίζουν το U-235 από το U-238, μιας και το U-238, το οποίο είναι βαρύτερο, κινείται στα τοιχώματα του φυγοκεντρητή, ενώ το ελαφρύτερο U-235 προς το κέντρο, από όπου και συλλέγονται.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η διαδικασία της επανεπεξεργασίας (Nuclear reprocessing), η οποία αποτελεί τον χημικό διαχωρισμό των προϊόντων σχάσης και του αχρησιμοποίητου ουρανίου από τα αναλωμένα πυρηνικά καύσιμα. Η διαδικασία αυτή χρησιμοποιήθηκε για την εξαγωγή πλουτωνίου για παραγωγή πυρηνικών όπλων, ενώ με την εμπορευματοποίηση της πυρηνικής ενέργειας το επανεπεξεργασμένο πλουτώνιο ανακυκλώθηκε σε πυρηνικό καύσιμο «Mixed oxide fuel» για θερμικούς αντιδραστήρες. Το επανεπεξεργασμένο ουράνιο μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί ως καύσιμο, αλλά αυτό είναι οικονομικά αποδεκτό κάτω από κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις αποδοτικότητας του αναλωμένου καυσίμου.

Οι χώρες με πυρηνικές φιλοδοξίες πρέπει είτε να βρουν ποσότητες U-235 (το οποίο όπως αναφέραμε είναι εξαιρετικά σπάνιο) είτε να εμπλουτίσουν το διαδεδομένο U-238. Το δεύτερο εμπόδιο, που πρέπει να υπερκεραστεί ύστερα, είναι η δημιουργία ενός φορέα που θα διαθέτει το σωστό σχήμα και υλικό, που θα διακρατεί τα «ελεύθερα» νετρόνια μετά την σχάση, ώστε να συνεχίζουν και να επαναλαμβάνουν αυτήν την διαδικασία μέχρι να γίνει έκρηξη, ενώ ταυτόχρονα θα τα διακρατεί χωριστά πριν το χρονικό σημείο στο οποίο θέλουμε να τα εκτοξεύσουμε. Αν και η ιδέα της δημιουργίας μιας πυρηνικής βόμβας δεν είναι δύσκολη η πραγματοποίησή της είναι.

Πυρηνικά όπλα και Τουρκία. Πόσο πιθανό είναι να τα αποκτήσει;

1. Ποια κράτη έχουν πυρηνικές φιλοδοξίες; Ιράν, Βόρεια Κορέα, Τουρκία

Η ισχύς και η καταστρεπτικότητα των σύγχρονων πυρηνικών όπλων καθιστούν την Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων ίσως την σημαντικότερη του κόσμου. Εντούτοις, η ασάφειά της σε ορισμένα κρίσιμα σημεία δίνει την ευχέρεια σε αναθεωρητικές ή φιλόδοξες δυνάμεις να επιδιώξουν να αναπτύξουν πυρηνικά οπλοστάσια μόνες ή με συνεργασίες. Αυτό καθιστά ενίοτε στην πράξη δύσκολη την διαδικασία της μη διάδοσης των πυρηνικών όπλων. Μάλιστα, η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, το 1991, οδήγησε μεγάλες ποσότητες πυρηνικού υλικού ανεξέλεγκτα στη μαύρη αγορά, με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα να υφίσταται υπαρκτός ο κίνδυνος κράτη-παρίες όπως η Βόρεια Κορέα, ή ακόμα και τρομοκρατικές οργανώσεις να θέσουν στην κατοχή τους πολύτιμα πυρηνικά υλικά, με σκοπό φυσικά την ανάπτυξη όπλων (πυρηνική τρομοκρατία). Πιο πρόσφατα, το Ιράν αποτελεί ένα κράτος το οποίο στην πράξη αψηφά την Συνθήκη, καθώς επιχειρεί να αποκτήσει πυρηνικά όπλα με την βοήθεια του Πακιστάν [2], ενώ υφίσταται τις κυρώσεις της Διεθνούς Κοινότητας, όπως άλλωστε συμβαίνει και με την Βόρεια Κορέα.

Τα δύο προαναφερθέντα κράτη έχουν ρητά δηλώσει την επιθυμία τους να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα, καθώς εκλαμβάνουν τα τελευταία ως τα ύψιστα μέσα αποτροπής ακόμα και μιας υπερδύναμης, όπως είναι οι ΗΠΑ. Όμως, υπάρχουν κι άλλα φιλόδοξα κράτη με λιγότερο ξεκάθαρους στόχους όσον αφορά στο πυρηνικό οπλοστάσιο. Αναφερόμαστε συγκεκριμένα στην σημερινή Τουρκία, η οποία υπό την ηγεσία του ισλαμιστή προέδρου Ρ. Τ. Ερντογάν δείχνει πως είναι μια αναθεωρητική δύναμη που επιθυμεί την αναβίωση της οθωμανικής αυτοκρατορίας και κατ' επέκταση την ηγεμονία στην περιφέρεια της ΝΑ. Μεσογείου και όχι μόνο.

2. Τι όφελος θα έχει η Τουρκία από την απόκτηση πυρηνικού οπλοστασίου;

Η Τουρκία αυτή τα τελευταία χρόνια βιώνει μια έντονη ισλαμοποίηση, η οποία συνεπάγεται απομάκρυνση από το Δυτικό στρατόπεδο, στο οποίο όμως εξακολουθεί να ανήκει. Η ισλαμοποίηση εντάσσεται στο πλαίσιο της στροφής της χώρας στον μουσουλμανικό κόσμο της Ανατολής. Ο **νεο-οθωμανισμός** συνιστά το δόγμα της τουρκικής πολιτικής ηγεσίας που σκοπό έχει να καταστήσει την χώρα περιφερειακή ηγεμονική δύναμη και ηγέτη του σουνιτικού Ισλάμ. Οι ιδεολογικές βάσεις του δόγματος αυτού εντοπίζονται στο βιβλίο του Α. Νταβούτογλου (που θεωρείται ο πατέρας του νεο-οθωμανισμού) [3] «Το στρατηγικό Βάθος», και στο οποίο αναλύει την στρατηγική που η Τουρκία οφείλει να ακολουθήσει, αν θέλει να αποτελέσει κάποτε μεγάλη δύναμη και να αποφύγει την διάσπαση, κάτι που φοβούνται διαχρονικά οι ελίτ της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό κρίθηκε πως η Δύση, οι ΗΠΑ και η ΕΕ δεν αντάμειψαν ποτέ την Τουρκία, ως όφειλαν, για την χρησιμότητά της ως ανάχωμα έναντι της Σοβιετικής Ένωσης-νυν Ρωσίας. Για τον λόγο αυτό η Τουρκία θα έπρεπε να ανεξαρτητοποιηθεί από την αμερικανική ηγεμονία και να συνειδητοποιήσει πως εκτός από ανάχωμα είναι και η γέφυρα που ενώνει την Δύση με την Ανατολή, αντλώντας φυσικά τα ανάλογα οφέλη. Αυτή η στρατηγική επιδίωξη μάλιστα εκδηλώθηκε και σε πρόσφατη δήλωση του διπλωμάτη του κορυφαίου συμβούλου του Προέδρου της Τουρκίας, Ιμπραήμ Καλίν [4], ο οποίος αναφερόμενος στον υποψήφιο πρόεδρο των ΗΠΑ, Τζο Μπάιντεν δήλωσε [5]: «Οι ημέρες που διατάζατε την Τουρκία έχουν τελειώσει. Αλλά αν ακόμα νομίζετε ότι μπορείτε να το κάνετε, πολύ ευχαρίστως. Θα πληρώσετε το τίμημα». Έπρεπε, συνεπώς, να στραφεί προς τους ομόδοξους της μουσουλμανικούς λαούς της Ανατολής για να αντλήσει ισχύ, γεγονός που επιχείρησε. Η στροφή της, όμως, θα είχε ένα σοβαρό τίμημα, αυτό της σταδιακής απομάκρυνσης από την ΕΕ και την Δύση γενικότερα. Πράγματι, σήμερα η Άγκυρα απέχει τεράστια απόσταση από το να χαρακτηριστεί έστω ευρωπαϊκό κράτος, αφού η συμπεριφορά της, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, έχουν προκαλέσει τις Δυτικές αντιδράσεις, άλλοτε εντονότερες κι άλλοτε ηπιότερες.

Συνεπώς, εύλογα συμπεραίνουμε πως η Τουρκία επιθυμεί καλές σχέσεις τόσο με τις ΗΠΑ όσο και με την Ρωσία, εφόσον, όμως,

αναγνωρίσουν τις ιδιαίτερες τουρκικές ηγεμονικές αξιώσεις στην περιοχή της ΝΑ. Μεσογείου στο πλαίσιο του νεο-οθωμανισμού. Το τελευταίο, φυσικά, συνεπάγεται απώλεια κυριαρχίας ή δραματικό περιορισμό αυτής, για μια σειρά από κράτη, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας, της Αιγύπτου, της Συρίας, του Ισραήλ και της Κύπρου, αλλά προκαλεί, επίσης, έντονες αναταράξεις στην ευρω-ατλαντική πολιτική ασφαλείας της Μεσογείου. Εντούτοις, οι αντιδράσεις που μοιραία θα προκαλέσει ένα τόσο φιλόδοξο σχέδιο περιφερειακής ηγεμονίας είναι δεδομένες, καθιστώντας ολοένα κι επισφαλέστερη την τουρκική θέση. Πράγματι, η Τουρκία συμπεριφέρεται ως μια άτσαλη μεγάλη δύναμη, που θέλει να διαδραματίζει ρόλο στα τεκταινόμενα της περιφέρειάς της εμφανιζόμενη και ως προστάτιδα των απανταχού Μουσουλμάνων. Όμως, της λείπει μια εξαιρετικά σημαντική παράμετρος σκληρής ισχύος, που καθιστά μια δύναμη πραγματικά μεγάλη όσον αφορά στο διεθνές σύστημα των κρατών. Φυσικά, η αναφορά γίνεται για τα πυρηνικά όπλα τα οποία λείπουν από το τουρκικό οπλοστάσιο. Η καταστρεπτική δύναμη των τελευταίων καθιστά την χώρα που τα κατέχει επίφοβη για όλες τις υπόλοιπες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των Μεγάλων Δυνάμεων. Ενδεικτικά αναφέρεται το παράδειγμα ΗΠΑ-Βορείου Κορέας. Είναι γεγονός πως οποιαδήποτε σύγκριση μεταξύ των δύο δυνάμεων θα είναι κυριολεκτικά φαιδρή, καθώς οι ΗΠΑ διαθέτουν ασύγκριτους συντελεστές σκληρής και ήπιας ισχύος, ενώ, στον αντίποδα, η Βόρεια Κορέα είναι ένα απομονωμένο, μικρό, φτωχό και χωρίς αξιόλογες υποδομές κράτος που παλεύει ουσιαστικά για την επιβίωσή του. Όμως, η βορειοκορεατική ηγεσία επιθυμεί διακαώς την απόκτηση πυρηνικών όπλων, ώστε να αντισταθμίσει κάπως την αμερικανική ισχύ. Το τελευταίο φαίνεται να το κατορθώνει έστω και υπό τους περιορισμούς της διεθνούς κοινότητας. Το παράδειγμα αυτό είναι χαρακτηριστικό για να αντιληφθεί ο αναγνώστης την σπουδαιότητα της κατοχής πυρηνικού οπλοστασίου στο σύγχρονο διεθνές σύστημα. Άρα, τα οφέλη για την Άγκυρα θα είναι πολλαπλά. Θα εισέλθει στο κλειστό κλαμπ των πυρηνικών δυνάμεων, ενώ θα είναι σχεδόν ασυναγώνιστη στρατιωτικά στην περιφέρειά της. Η πιθανή κατοχή πυρηνικών όπλων θα διαφοροποιήσει την συμπεριφορά ΗΠΑ-Ρωσίας και των άλλων Μεγάλων Δυνάμεων οι οποίες ίσως είναι πιο ευέλικτες στο να αποδεχθούν την τουρκική περιφερειακή ηγεμονία, δηλαδή το δόγμα του νεο-οθωμανισμού. Αναμφίβολα, **η κατοχή πυρηνικών όπλων θα προσδώσει στην Άγκυρα τον συντελεστή ισχύος**

που της λείπει και θα φέρει το όνειρο της ηγεμονίας στη ΝΑ. Μεσόγειο και στον μουσουλμανικό κόσμο ένα ουσιαστικό βήμα πιο κοντά.

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα κίνητρα για την πυρηνικοποίηση της Τουρκίας τα οποία είναι σημαντικά:

Κίνητρα Πυρηνικοποίησης Τουρκίας	
Υψηλής Έντασης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πυρηνικός κίνδυνος κυρίως από Ισραήλ / Ιράν / Ρωσία 2. Ανασφάλεια Τουρκίας όσον αφορά το συμβατικό επίπεδο (φόβος περικύκλωσης εξαιτίας Συνδρόμου των Σεβρών που διακατέχει την τουρκική ελίτ) 3. Φιλοδοξία για επίτευξη περιφερειακής ηγεμονίας 4. Ηγεμονία στον μουσουλμανικό κόσμο
Μεσαίας Έντασης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εκβιασμός μη πυρηνικών αντιπάλων (σσ. Ελλάδα, Αιγύπτου) 2. Γεωγραφική εγγύτητα με πυρηνογενή περιοχή 3. Βελτίωση στρατιωτικής θέσης χώρας εντός NATO 4. Επιδίωξη πολιτικής-στρατιωτικής ανεξαρτησίας ως υποψήφια περιφερειακή δύναμη (κυρίως από ΗΠΑ- Δύση)
Χαμηλής Έντασης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διεθνής Αναγνώριση (κι εντός μουσουλμανικού κόσμου) 2. Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός και τόνωση ηθικού στο εσωτερικό (περήφανη διάδοχος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) 3. Οικονομία δαπανών συμβατικών δυνάμεων

3. Συνεργασία με Ρωσία, Ιράν, Πακιστάν, Καζακστάν για την ανάπτυξη τέτοιων όπλων

Η πολυπλοκότητα των πυρηνικών όπλων καθιστά την ανάπτυξη ή έστω την απόκτησή τους εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία. Υπενθυμίζουμε

πως ήδη η Άγκυρα βρίσκεται σε διάσταση με την τεχνολογικά και οικονομικά ανεπτυγμένη Δύση και λόγω της εισβολής της στην Συρία, αφού οι ΗΠΑ δεν κατόρθωσαν να ανακόψουν την τουρκική εισβολή και την επίθεση εναντίον των Κούρδων συμμάχων τους. Όμως, η Τουρκία είναι ένα κράτος το οποίο σύντομα θα διαθέτει τα απαραίτητα για την κατασκευή πυρηνικής βόμβας, όπως είναι τα αποθέματα ουρανίου, καθώς και ερευνητικούς αντιδραστήρες. Παράλληλα, φέρεται να διατηρεί διασυνδέσεις με τον διαβόητο πυρηνικό φυσικό Abdul Qadeer Khan [6] από το Πακιστάν, ο οποίος μεταξύ 1987 και 2002 φέρεται να πούλησε χιλιάδες φυγοκεντρητές στο Ιράν, την Βόρεια Κορέα και την Λιβύη.

Παράλληλα, όπως προαναφέρθηκε, δεν θα πρέπει να λησμονούμε την στενή σχέση μεταξύ Τουρκίας-Πακιστάν, αλλά και την προσέγγιση της Τουρκίας με το Ιράν, το οποίο διατηρεί ζωηρές πυρηνικές φιλοδοξίες. Όμως θα σταθούμε περισσότερο στον υπό ανάπτυξη άξονα Τουρκίας-Πακιστάν, καθώς το τελευταίο είναι ήδη πυρηνική δύναμη. Μάλιστα, η Τουρκία βοήθησε το Πακιστάν στην ανάπτυξη του δικού του πυρηνικού προγράμματος πριν μερικά χρόνια, μιας και πολλά από τα στοιχεία που το Πακιστάν δεν μπορούσε να αποκτήσει ανοιχτά, στάλθηκαν σε αυτό μέσω Τουρκίας. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως η Άγκυρα στον δείκτη αξιολόγησης του Ινστιτούτου Peddling Peril, ο οποίος αξιολογεί την αποτελεσματικότητα του συστήματος ελέγχου των εξαγωγών των χωρών, η Τουρκία βρίσκεται στην κατώτατη κατάταξη [7]. Με αυτό το φόντο, δεν αποτελεί έκπληξη όταν οι υπηρεσίες πληροφοριών αναφέρουν ότι μέχρι σήμερα υπάρχει μια δυναμική επιστημονική ανταλλαγή μεταξύ των δύο χωρών. Μια ιστορία, όχι τόσο γνωστή στο ευρύ κοινό, έλαβε χώρα το 2003, όπου μια αποστολή εξαρτημάτων φυγοκέντρησης και εργαλείων που προορίζονταν για την Λιβύη «εξαφανίστηκε» κατά την διάρκεια ενός ταξιδιού από τη Μαλαισία μέσω του Ντουμπάι προς την Τρίπολη. Αν και ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ) προσπάθησε επί χρόνια να επιλύσει εκείνη την υπόθεση, το τι συνέβη τελικά στην αποστολή αυτή δεν στάθηκε εφικτό μέχρι σήμερα να διαλευκανθεί. Ωστόσο, ο ΔΟΑΕ δεν μπορούσε απλώς να παραλείψει αυτήν την υπόθεση, καθώς η εξαφάνιση της αποστολής θα μπορούσε να σημαίνει μόνο ένα πράγμα: εκτός από τους γνωστούς τρεις πελάτες του Abdul Qadeer Khan, πρέπει να υπήρχε ακόμη ένας. Κατά συνέπεια, πολλοί ειδικοί αναφέρονται σε έναν μυστηριώδη «τέταρτο πελάτη». Πέρα

από τους φυγοκεντρητές, ο Khan προμήθευσε τους πελάτες του και με σχεδιαγράμματα για τον σχεδιασμό πυρηνικών όπλων.

Είναι ενδεικτικές, άλλωστε, οι δηλώσεις του Τούρκου [8] Προέδρου κατά την επίσημη επίσκεψή του στο Πακιστάν, στις αρχές του 2020: «Δεν ξεχνάμε την βοήθεια που έστειλε ο λαός του Πακιστάν κατά τον εθνικό απελευθερωτικό μας αγώνα (ο πόλεμος με την Ελλάδα το 1919-22). Αντίστοιχα τώρα για εμάς είναι η περιοχή του Κασμίρ. Θα συνεχίσουμε την στήριξή μας στον αγώνα του Πακιστάν κατά της τρομοκρατίας» και συμπλήρωσε, «Οι αδελφοί μας, του Πακιστάν, θέλω να είναι σίγουροι για την φιλία της Τουρκίας και του τουρκικού λαού. Αυτό είναι για μας τώρα η περιοχή του Κασμίρ. Χτες ήταν το Τσανάκαλε, σήμερα το Κασμίρ, καμία διαφορά μεταξύ τους». Άλλωστε, το ιστορικό παράδειγμα του Πακιστάν [9], ενός κράτους το οποίο θεμελιώθηκε στο Ισλάμ, δεν αφήνει ασυγκίνητο τον ισλαμιστή Τούρκο Πρόεδρο. Κατά συνέπεια, οι δύο δυνάμεις συμμαχούν πάνω σε μια ευρύτερη ιδεολογική βάση, ενώ πιθανά ανταλλάγματα θα ήταν η εκατέρωθεν στρατιωτική υποστήριξη τόσο στη Μεσόγειο όσο και στην Ινδία. Η συνεργασία στον αμυντικό κι ενεργειακό τομέα είναι δεδομένη, εντούτοις δεν περιορίζεται η σχέση των δύο κρατών σε αυτήν. Άγκυρα και Ισλαμαμπάντ ενισχύουν τους δεσμούς τους τόσο στον πολιτιστικό όσο και στον εμπορικό/οικονομικό τομέα, καθώς σχεδιάζουν να αυξήσουν τον όγκο των εμπορικών τους συναλλαγών, μέχρι το 2023, σε 5 δισ. \$, ενώ υπάρχουν και αρκετά σχέδια για την ανάπτυξη υποδομών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως η συνεργασία των δύο σουνιτικών δυνάμεων είναι πολύπλευρη, ενώ η ιδεολογική της βάση είναι το Ισλάμ [10]. Συνεπώς, το ενδεχόμενο συνεργασίας των δύο κρατών και στον πυρηνικό τομέα δεν πρέπει να θεωρείται απίθανο στο μέλλον. Εκτός αυτού, με νωπές τις μνήμες από την κοινή αεροναυτική άσκηση των δύο κρατών εντός της δυνητικής ελληνικής ΑΟΖ πέριξ του Καστελλόριζου, καθώς και τις παραβάσεις του FIR Αθηνών [11] από πακιστανικό κατασκοπευτικό αεροσκάφος, διαφαίνεται πως υπάρχει ένα πλέγμα σύνθετης συνεργασίας, το οποίο δεν μπορεί να αφήνει αδιάφορη την Ελλάδα.

Φυσικά, η πολυπλοκότητα και το κόστος ενός τέτοιου εγχειρήματος, όπως είναι η ανάπτυξη πυρηνικών όπλων από το μηδέν, θα απαιτήσουν αρκετά χρόνια έρευνας/ανάπτυξης από τους Τούρκους επιστήμονες μέχρις ότου επιτευχθεί ο τελικός στόχος. Ανησυχητικό είναι,

επίσης, το γεγονός πως η Τουρκία φαίνεται να έχει στο πλευρό της τη μεγαλύτερη πυρηνική δύναμη του κόσμου, τουλάχιστον από αριθμητικής άποψης, την Ρωσία. Το 2011 και το 2013 υπέγραψε με την ρωσική Rosatom και με μια γαλλο-κορεατική κοινοπραξία για την έναρξη των εργασιών κατασκευής πυρηνικών εργοστασίων στην περιοχή του Άκκουγιου και της Σινώπης αντίστοιχα, αξίας 42 δισ. \$, στις οποίες θα αναφερθούμε και παρακάτω, ενώ το 2017 είχε ανακοινωθεί ότι [12] από το 2023 έως το 2030 θα τεθούν σε λειτουργία συνολικά τρία πυρηνικά εργοστάσια, με τον Αχμέτ Νταβούτογλου να δηλώνει πως [13] το τρίτο θα είναι 100% εθνικό. Η ρωσική ανάμιξη στο τουρκικό πυρηνικό πρόγραμμα μόνο τυχαία δεν μπορεί να θεωρηθεί, καθώς η Μόσχα καθιστά ένα NATOϊκό σύμμαχο εξαρτημένο από την δική της τεχνολογία/τεχνογνωσία. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη μια διευκρίνιση αναφορικά με την ρωσική ανάμιξη. Η Μόσχα ενισχύει τις τουρκικές πυρηνικές φιλοδοξίες μέσω των σταθμών παραγωγής ενέργειας (δηλαδή για ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας) στην προσπάθειά της να εκμεταλλευτεί το ρήγμα στους κόλπους του NATO και να διαλύσει την ΝΑ πτέρυγά του, φυσικά προς δικό της γεωπολιτικό όφελος. Αν περάσει η Τουρκία στην ρωσική σφαίρα επιρροής θα αποτελέσει καίρια νίκη της Ρωσίας στην αντιπαράθεσή της με την Δύση και τις ΗΠΑ. Όμως, πρόκειται για επικίνδυνη ακροβασία του Κρεμλίνου καθώς δεν αποτελεί επιδίωξη η επί της ουσίας ισχυροποίηση της Τουρκίας μέσω της απόκτησης πυρηνικού οπλοστασίου αφού οι δύο δυνάμεις έχουν διαχρονικά αντικρουόμενα συμφέροντα. Η πρόσφατη «ρωσο-τουρκική» σύμπραξη δεν συνιστά επί της ουσίας συμμαχία αλλά χρησιμοποιείται συγκυριακά/εργαλειακά τόσο από την Ρωσία όσο και από την Τουρκία ώστε να απειλήσει/εκβιάσει την Δύση και τις ΗΠΑ αντίστοιχα προς ιδίον όφελος όπως προαναφέραμε.

Τέλος, θα σημειώσουμε πως η Άγκυρα πρόσφατα υπέγραψε [14] στρατιωτικό σχέδιο συνεργασίας με το Καζακστάν σχετικά με την ανάπτυξη τεχνητής νοημοσύνης για στρατιωτικές εφαρμογές, την επέκταση συνεργασίας τόσο σε περίοδο πολέμου όσο και σε περίοδο ειρήνης, την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, καθώς και με πληθώρα άλλων θεμάτων που άπτονται 17 διαφορετικών δραστηριοτήτων. Το Καζακστάν, να υπογραμμισθεί, ότι είναι η χώρα που συνεισφέρει το 35% της παγκόσμιας παραγωγής ουρανίου [15], ενώ και η ίδια η Τουρκία φέρεται να διαθέτει [16] κάποια κοιτάσματα στο έδαφός της.

4. Η τουρκική αμυντική βιομηχανία

Σε τεχνολογικό επίπεδο οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις ενισχύουν σημαντικά τις δυνατότητές τους. Άλλωστε, η τουρκική αμυντική βιομηχανία [17] εξελίσσεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια, στην προσπάθεια να καταστήσει την χώρα ανεξάρτητη στους εξοπλισμούς της. Η SSM συνδέθηκε με την Προεδρία της Δημοκρατίας τον Δεκέμβριο του 2017 και μετονομάστηκε σε Προεδρία των Αμυντικών Βιομηχανιών (SSB) τον Ιούλιο του 2018. Συνεπώς η SSB είναι υπεύθυνη [18] για την έρευνα /ανάπτυξη /χρηματοδότηση /υλοποίηση των διαφόρων εξοπλιστικών προγραμμάτων, καθώς και της συνεργασίας του ιδιωτικού με τον δημόσιο τομέα, με απώτερο σκοπό την κάλυψη των αναγκών των ΤΕΔ (Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων).

Η τουρκική αμυντική βιομηχανία βρίσκεται σε άνθηση, όπως υποδηλώνουν τα πολυάριθμα project που βρίσκονται σε εξέλιξη σήμερα. Όσον αφορά στον Στρατό Ξηράς, το πρόγραμμα για το εθνικό άρμα μάχης ALTAY θα παραδώσει, το προσεχές διάστημα, 250 άρματα, ενώ σε εξέλιξη βρίσκονται κι άλλα προγράμματα για θωρακισμένα οχήματα μάχης/αμφίβια/αντι-ναρκικά. Το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό διαθέτει εκτεταμένα εξοπλιστικά προγράμματα, δεδομένου του ενδιαφέροντος της Άγκυρας για την ΝΑ. Μεσόγειο με τα πλούσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων. Αναλυτικότερα, υπό ανάπτυξη βρίσκεται το πρόγραμμα για το εθνικό πλοίο με την ονομασία MILGEM, το οποίο αφορά στη ναυπήγηση φρεγάτας (4 σκάφη επιπέδου κορβέτας έχουν ήδη παραδοθεί στο Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό). Μαζί με το εν λόγω πρόγραμμα, σε εξέλιξη βρίσκεται η ανάπτυξη και άλλων τύπων σκαφών, όπως περιπολικών, διάσωσης υποβρυχίων, αρματαγωγών και το σημαντικότερο του ελικοπτεροφόρου σκάφους ANADOLU, το οποίο θα είναι το μεγαλύτερο της τουρκικής ιστορίας. Η ανάπτυξη προγραμμάτων της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας επεκτείνεται και στην Πολεμική Αεροπορία, καθώς σε εξέλιξη βρίσκεται το πρόγραμμα για το εθνικό μαχητικό αεροσκάφος TF-X, το επιθετικό ελικόπτερο ATAK, καθώς και για το μη επανδρωμένο αερόχημα

BAYRAKTAR (οπλισμένο) και ANKA (άοπλο). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το πρόγραμμα δορυφορικής παρακολούθησης GÖKTÜRK , που έχει αναπτυχθεί από την τουρκική αμυντική βιομηχανία, καθώς ο εν λόγω δορυφόρος βρίσκεται σε τροχιά ήδη από το 2016. Το συγκεκριμένο επίτευγμα δείχνει τις δυνατότητες της τουρκικής βιομηχανίας στην ανάπτυξη υψηλής τεχνολογίας.

Τέλος, θα πρέπει να μας απασχολήσουν ιδιαίτερα τα επιτεύγματα της τουρκικής βιομηχανίας αναφορικά με την **πυραυλική τεχνολογία**, καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη το πρόγραμμα για τον SOM-J cruise πύραυλο [19], ο οποίος εντάσσεται στο πρόγραμμα για το μαχητικό αεροσκάφος 5ης γενιάς F-35 από το οποίο, όμως, εκδιώχθηκε η Τουρκία. Παράλληλα, ο Συριακός εμφύλιος ανέδειξε σε πρωταγωνιστές τους αμερικανικούς και ρωσικούς πυραύλους Tomahawk και Kalibr, εξαιτίας του μεγάλου βεληνεκούς τους. Οι Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις έκριναν πως χρειάζονται πυραύλους μεγάλου βεληνεκούς ώστε να μπορούν να πλήττουν τις κουρδικές θέσεις βαθιά στο έδαφος της Συρίας και του Ιράκ [20]. Για να καλυφθεί το κενό αυτό, το Ινστιτούτο Έρευνας και Ανάπτυξης της Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας κατασκευάζει κινητήρα κατάλληλο για πύραυλο standoff (SOM) με εμβέλεια 300 χιλιομέτρων (186 μίλια). Στο σημείο αυτό υπενθυμίζουμε πως η Τουρκία από το 1987 συμμετέχει μαζί με άλλα 34 κράτη στο διεθνές καθεστώς Missile Technology Control Regime (MTCR) [21], το οποίο φροντίζει να περιορίσει τους κινδύνους διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής, συμπεριλαμβανομένων των πυρηνικών όπλων, μέσα από τους ελέγχους των υλικών που θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη φορέων παράδοσης για τέτοιου είδους όπλα (εξαιρουμένων των αεροσκαφών). Η Τουρκία προτίθεται να κατασκευάσει τους δικούς της φορείς παράδοσης με μέγιστη εμβέλεια τα 2,500 χλμ και ακριβείς δυνατότητες στόχευσης [22]. Όπως προαναφέρθηκε, αναπτύσσει τον πύραυλο SOM-J, ο οποίος προοριζόταν για το F-35, αλλά και για το τουρκικό μαχητικό αεροσκάφος TF-X. Παράλληλα, αναπτύσσεται και ο πύραυλος βεληνεκούς 1.500 χλμ Gezgin [23], ο οποίος θα έχει δυνατότητες εκτόξευσης από την ξηρά, από πλοία επιφανείας και υποβρύχια. Επίσης, εγχώρια αναπτύσσεται και ο αντιπλοϊκός πύραυλος Atmaca (βεληνεκούς 280-360 χλμ), ο οποίος αναμένεται να εξοπλίσει το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό, αντικαθιστώντας τους αμερικανικούς πυραύλους Harpoon. Είναι προφανές πως η τουρκική αμυντική

βιομηχανία αναπτύσσει τις πυραυλικές δυνατότητές της, γεγονός που είναι εξαιρετικά ανησυχητικό, αφού η κατοχή μόνον πυρηνικών κεφαλών δεν αρκεί, καθώς χρειάζεται και ο κατάλληλος φορέας παράδοσης. Η εγγύτητα της ηπειρωτικής χώρας στις τουρκικές ακτές συνιστά ακόμα μια πηγή ανησυχίας, ενώ η εμβέλεια των μελλοντικών τουρκικών πυραύλων θα δημιουργήσει προβλήματα σε αρκετά ακόμα κράτη της περιοχής.

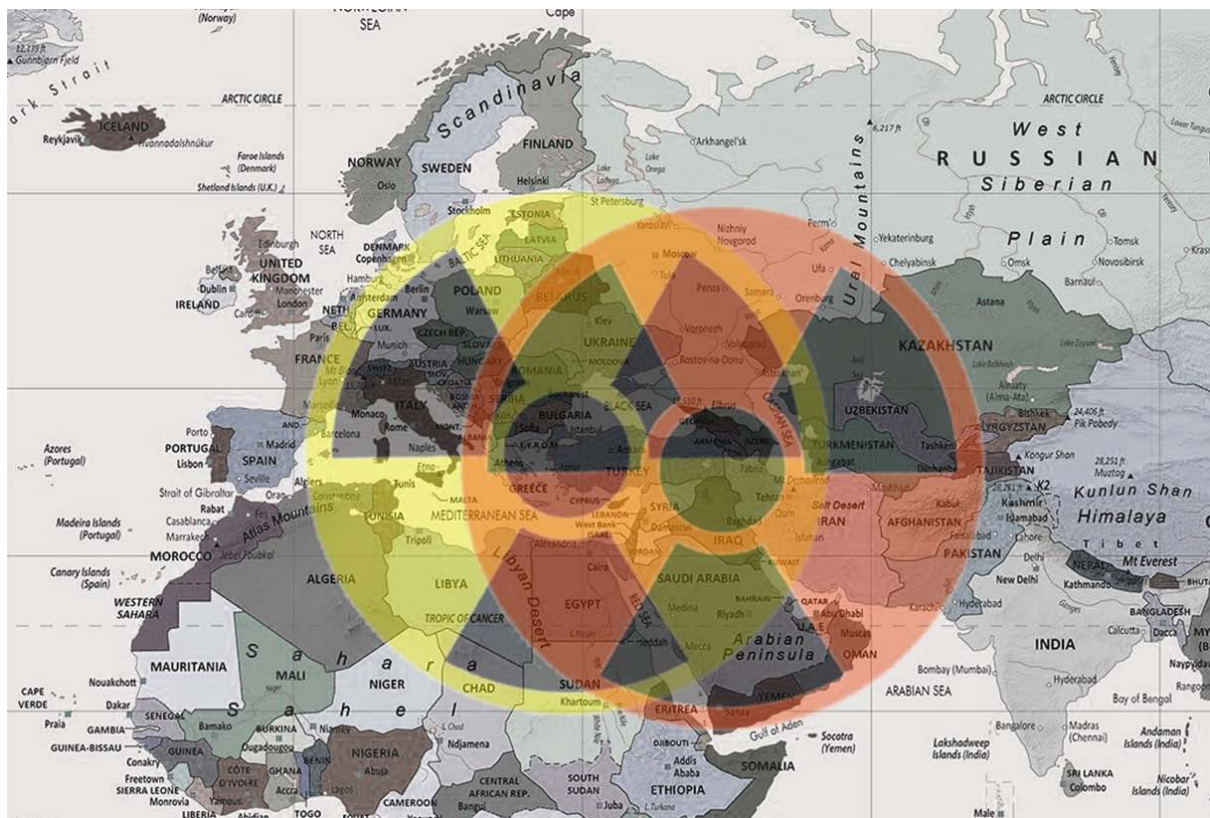
Από τα ανωτέρω, εξάγουμε το συμπέρασμα πως η τουρκική αμυντική βιομηχανία, με την σύμπραξη εταιρειών από τον ιδιωτικό τομέα, βρίσκεται σε πραγματική κοσμογονία παραδίδοντας στις Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις σύγχρονο εξοπλισμό, διευρύνοντας συνεχώς τις δυνατότητές τους. Η τεχνογνωσία που αποκτά είναι σημαντική, ενώ έχει πετύχει και τις πρώτες της εξαγωγές. Παρ' όλα αυτά, η ανάπτυξη και η κατασκευή πυρηνικών όπλων συνιστά μια εξαιρετικά δαπανηρή κι απαιτητική τεχνολογικά διαδικασία την οποία ελάχιστα κράτη μέχρι σήμερα έχουν κατορθώσει να επιτύχουν. Η κατασκευή, με την ρωσική τεχνογνωσία, πυρηνικού αντιδραστήρα στην περιοχή της Μερσίνης θα επιτρέψει στην τουρκική βιομηχανία και τους Τούρκους επιστήμονες να ασχοληθούν με τον τομέα της πυρηνικής ενέργειας αποκτώντας πολύτιμη εμπειρία.

Ενδείξεις για απόκτηση πυρηνικών όπλων

Η περίπτωση της Τουρκίας δεν είναι τόσο ξεκάθαρη όσο του Ιράν. Αυτό συμβαίνει διότι δεν υπάρχουν ακόμη ακλόνητες αποδείξεις για πιθανή κατασκευή όπλων, όμως οι ενδείξεις είναι τέτοιες που αναγκάζουν τις Δυτικές μυστικές υπηρεσίες να κατασκοπεύουν την Τουρκία, φοβούμενες πως όντως βρίσκεται σε εξέλιξη ένα κεκαλυμμένο πρόγραμμα ανάπτυξης πυρηνικού οπλοστασίου από την Άγκυρα. Μια εξ αυτών αφορά στο προαναφερθέν εξοπλιστικό πρόγραμμα της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας, ειδικά όσον αφορά στα πυραυλικά συστήματα/φορείς παράδοσης των πυρηνικών κεφαλών. Πράγματι, η χώρα ήδη από το 2011 έχει στραφεί στην ανάπτυξη πυραύλων μέσου και μεγάλου βεληνεκούς (έως 2.500 km), γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη πυρηνικού προγράμματος, όπως υποστηρίζει ο Hans Rühle [24], πρώην στέλεχος του γερμανικού Υπουργείου Άμυνας, ο οποίος

μάλις τόνισε πως: η κοινότητα των Δυτικών υπηρεσιών τώρα συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό ότι η Τουρκία εργάζεται τόσο σε πυρηνικά όπλα όσο και στα μέσα παράδοσής τους.

Απεικόνιση των στόχων που δυνητικά θα βρίσκονται εντός εμβελείας των πυραυλικών δυνατοτήτων της Άγκυρας, αποτελεί ο επόμενος χάρτης:

Κράτη που μπορεί να πλήξει η Τουρκία με πυραύλους εμβελείας 2.500km

Οι ισχυρές ενδείξεις δεν σταματούν, όμως, εδώ. Στο σημείο αυτό, αξίζει να τονιστεί πως «κλειδί» στις συμβάσεις κατασκευής των πυρηνικών αντιδραστήρων συνιστά το γεγονός ότι στις προαναφερθείσες συμβάσεις γίνεται συνήθως αναφορά και στην παροχή του απαιτούμενου χαμηλού εμπλουτισμένου ουρανίου και στην ανάκτηση των χρησιμοποιημένων ράβδων καυσίμου. Τέτοιες προσφορές υποβλήθηκαν τόσο από την Rosatom όσο και από την ιαπωνική-γαλλική κοινοπραξία [25]. Ωστόσο, και στις δύο περιπτώσεις, η Τουρκία επέμεινε ότι η συμφωνία δεν θα περιλαμβάνει ούτε την παροχή ουρανίου ούτε την επιστροφή των ράβδων αναλωμένου καυσίμου. Αυτό λοιπόν πιθανόν να σημαίνει ότι η Τουρκία σκοπεύει να εμπλουτίσει ουράνιο, τουλάχιστον σε χαμηλό επίπεδο, και είναι κάτι που έκανε τις

γερμανικές υπηρεσίες πληροφοριών BND [26], να ξεκινήσουν έρευνα για το θέμα αυτό [27]. Επιπροσθέτως, ο Τούρκος Υπουργός Ενέργειας, Τάνερ Γιλντίζ, τον Ιανουάριο του 2014, υποστήριξε ότι η άρνηση συμβατικού διακανονισμού της προμήθειας ουρανίου με τις προαναφερθείσες εταιρείες οφείλεται στην επιθυμία της Τουρκίας να κατανοήσει τον πλήρη κύκλο πυρηνικών καυσίμων. Παρά το γεγονός ότι εξελιγμένο εργοστάσιο επανεπεξεργασίας αποβλήτων, επί του παρόντος δεν υπάρχει στην Τουρκία, μελέτες έχουν δείξει ότι ένα τέτοιο εργοστάσιο μπορεί να κατασκευαστεί εντός έξι μηνών και θα έχει το μέγεθος ενός κανονικού κτιρίου γραφείων, ενώ εμπειρογνώμονες τονίζουν [28] πως το πιο δύσκολο μέρος της κατασκευής βόμβας είναι ουσιαστικά η απόκτηση του καυσίμου.

Οι τουρκικές Αρχές επισήμως αρνούνται ότι επιδιώκουν να εμπλουτίσουν ουράνιο με σκοπό την ανάπτυξη πυρηνικών όπλων, όμως, έχουν δηλώσει σε αρκετές περιπτώσεις ότι ο εμπλουτισμός ουρανίου είναι δικαίωμα της χώρας που πηγάζει από την Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων, εφόσον χρησιμοποιηθεί για ειρηνικούς σκοπούς. Παράλληλα, διάφορες δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων, κατά καιρούς, υποδηλώνουν την τουρκική πρόθεση. Πιο συγκεκριμένα, το 2011, ο Τούρκος τότε πρέσβυς στην Ουάσινγκτον δήλωσε πως δεν μπορεί η χώρα του να ανεχτεί το γεγονός πως το Ιράν κατέχει πυρηνικά όπλα. Δύο χρόνια αργότερα, ο πρόεδρος Abdullah Gül, στο περιοδικό Foreign Affairs, σημείωνε πως η Τουρκία δεν θα επιτρέψει σε ένα γειτονικό της κράτος να κατέχει πυρηνικά όπλα ενώ η ίδια όχι [29]. Ακόμα πιο ξεκάθαρη ήταν η δήλωση του Τούρκου νυν προέδρου P. T. Ερντογάν, σύμφωνα με την οποία [30] ανέφερε πως δεν μπορεί να αποδεχτεί κανόνες που εμποδίζουν την Τουρκία να αποκτήσει η ίδια πυρηνικά όπλα, αφού δεν υπάρχει ανεπτυγμένο έθνος στον κόσμο που να μην έχει.

Με βάση τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η Τουρκία έχει δηλώσει, με τα πιο επίσημα χείλη αξιωματούχων της, την επιθυμία να αναπτύξει πυρηνικά όπλα, ενώ διαθέτει το απαραίτητο δίκτυο για να βρει πόρους και τεχνογνωσία μέσω συμμαχικών προς αυτήν χωρών. Παράλληλα, έχει ήδη συνάψει συμφωνία για την κατασκευή δύο πυρηνικών εργοστασίων, τα οποία και κατασκευάζονται, και έχει επενδύσει στην ανάπτυξη των πυραυλικών δυνατοτήτων της. Στην περίπτωση που κατορθώσει εν τέλει να κατασκευάσει τα εν λόγω εργοστάσια θα

βρίσκεται κυριολεκτικά λίγους μήνες πριν αποκτήσει και το δικό της πυρηνικό οπλοστάσιο, θα κατέχει δηλαδή την **πυρηνική επιλογή (Nuclear Option)**. Ο τελευταίος, είναι όρος της **πυρηνικής στρατηγικής**, ο οποίος συνιστά την δυνατότητα απόκτησης πυρηνικών όπλων μέχρι 12 μήνες μετά την λήψη της σχετικής απόφασης [31]. Η πυρηνική επιλογή είτε προκύπτει ως αποτέλεσμα συνειδητής πολιτικής απόφασης είτε αποτελεί φυσικό παρεπόμενο ενός ειρηνικού προγράμματος πυρηνικής ενέργειας. Μάλιστα, η πυρηνική επιλογή από ένα κράτος ενίοτε είναι η βέλτιστη επιλογή αφού συνιστά μια ενδιάμεση κατάσταση της απόκτησης ή μη πυρηνικού οπλοστασίου. Με άλλα λόγια, προσφέρει έναν ιδανικό συνδυασμό της κατοχής πυρηνικής ενέργειας, η οποία γρήγορα μετατρέπεται σε οπλοστάσιο, χωρίς τις κυρώσεις της διεθνούς κοινότητας.

Τέλος, σύμφωνα με ορισμένες πηγές [32], ο Ισραηλινός πρωθυπουργός Νετανιάχου ενημέρωσε τον Έλληνα πρωθυπουργό Παπανδρέου, στις 15 Μαρτίου 2010, ότι η Τουρκία θα μπορούσε να γίνει πυρηνική δύναμη, όποτε έκρινε σκόπιμο, ώστε να μπορεί να υλοποιήσει τους σχεδιασμούς της να μετατραπεί σε περιφερειακή υπερδύναμη στη Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή και στην κεντρική Ασία [33]. Έχοντας αναλύσει τα παραπάνω, γεννάται εύλογα το ερώτημα αναφορικά με την ικανότητα και επιθυμία της διεθνούς κοινότητας να επιβάλλει κυρώσεις στην Τουρκία στην περίπτωση που η τελευταία επιχειρήσει να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα, δεδομένης της στάσης της Άγκυρας απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο και των σχέσεών της με τα γειτονικά κράτη.

Ποιες είναι οι κυρώσεις της διεθνούς κοινότητας σε κράτη που προσπαθούν να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα;

1. Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων

Η Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων [34] υπογράφηκε το 1968 μεταξύ των Ηνωμένου Βασιλείου, Ηνωμένων Πολιτειών, Σοβιετικής Ένωσης και άλλων 59 κρατών. Τα 62 αρχικά κράτη, συμπεριλαμβανομένων των 3 πυρηνικών δυνάμεων, συμφώνησαν να μην συνδράμουν άλλα κράτη στην παραγωγή ή την απόκτηση

πυρηνικών όπλων. Η Συνθήκη ενεργοποιήθηκε το 1970 και είχε διάρκεια 25 έτη, ενώ αντικατόπτριζε εξ αρχής την διάθεση για συνεργασία μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, που κατά τα άλλα διαφωνούσαν σε πλήθος θεμάτων και διατηρούσαν τεράστια συμβατικά, αλλά και πυρηνικά οπλοστάσια [35]. Η Συνθήκη διατηρήθηκε πέραν τής αρχικής πρόβλεψης των 25 ετών, όταν, το 1995, 174 κράτη των Ηνωμένων Εθνών υπέγραψαν την επ' αόριστον επέκτασή της [36]. Μάλιστα, το 2007, μόνο 3 κράτη δεν την είχαν υπογράψει ακόμη (Ινδία, Ισραήλ και Πακιστάν), ενώ μόνο η Βόρεια Κορέα την υπέγραψε αρχικά και κατόπιν την εγκατέλειψε.

Η συγκεκριμένη Συνθήκη είναι μοναδική, καθώς είναι «μοναδικά άνιση», αφού **υποχρεώνει τις μη πυρηνικές δυνάμεις, την συντριπτική πλειοψηφία δηλαδή των κρατών-μελών του ΟΗΕ, να απέχουν από την ανάπτυξη πυρηνικών όπλων**, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει στις πυρηνικές δυνάμεις να διατηρήσουν τα οπλοστάσιά τους. Αυτή η προφανής αδικία συμφωνήθηκε καθώς οι μη πυρηνικές δυνάμεις, την εποχή τουλάχιστον της υπογραφής, δεν είχαν την δυνατότητα ούτε την επιθυμία να αναπτύξουν πυρηνικά οπλοστάσια. Όμως, οι πυρηνικές δυνάμεις, σε αντάλλαγμα για την διατήρηση των οπλοστασίων τους, θα παρείχαν την τεχνογνωσία τους στα υπόλοιπα κράτη ώστε να αναπτύξουν πυρηνική τεχνολογία για ειρηνικές χρήσεις. Η Συνθήκη συμβάλλει και στον πυρηνικό αφοπλισμό, αφού οι πυρηνικές δυνάμεις συνεργάζονται στο πλαίσιο αυτό εξασφαλίζοντας ισορροπία σε παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά στα πυρηνικά όπλα των οποίων η καταστρεπτικότητα είναι ασύλληπτη. Παρ' όλα αυτά, η Συνθήκη έχει δοκιμαστεί πρόσφατα από φιλόδοξες πυρηνικές δυνάμεις, όπως η Βόρεια Κορέα, η οποία και αποχώρησε από αυτήν το 2003, το Ιράν με το πυρηνικό του πρόγραμμα αλλά και η Ινδία και το Πακιστάν που έχουν ανακηρυχθεί ως πυρηνικές δυνάμεις (σ.σ. κράτη που κατέχουν πυρηνικό οπλοστάσιο), χωρίς η επιβολή κυρώσεων από την Διεθνή Κοινότητα να έχει αποτρέψει την πυρηνικοποίηση.

Σήμερα, την Συνθήκη έχουν υπογράψει 191 κράτη-μέλη του ΟΗΕ [37], συμπεριλαμβανομένων των 5 πυρηνικών δυνάμεων-μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (ΣΑ/ΟΗΕ), ήτοι Ηνωμένων Πολιτειών, Ρωσίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας και Κίνας, καθιστώντας την την πιο διαδεδομένη διεθνή συνθήκη που βρίσκεται σε ισχύ μεταξύ των κρατών. Η συμμετοχή σχεδόν όλων των κρατών της γης δεικνύει την

σημαντικότητα της Συνθήκης για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων, αφού συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του παγκόσμιου καθεστώτος για τη μη διάδοση των πυρηνικών και ουσιαστικό θεμέλιο στην επιδίωξη για τον πυρηνικό αφοπλισμό. Παράλληλα, ενισχύει την συνεργασία των κρατών για την ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Στο πλαίσιο της Συνθήκης έχουν καθιερωθεί οι Ζώνες Χωρίς Πυρηνικά Όπλα (Nuclear Weapon Free Zones NWFZ). Οι τελευταίες ορίζονται από το 3472 (XXX) Β ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ως η κάθε ζώνη εκείνη που αναγνωρίζεται ως τέτοια από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, την οποία οποιαδήποτε ομάδα κρατών, στις ελεύθερες ασκήσεις της κυριαρχίας τους, έχει δημιουργήσει δυνάμει συνθήκης ή σύμβασης σύμφωνα με την οποία:

- α) καθορίζεται το καταστατικό της απουσίας πυρηνικών όπλων στα οποία υπόκειται η ζώνη, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας οριοθέτησης της ζώνης,
- (β) Δημιουργείται ένα διεθνές σύστημα επαλήθευσης και ελέγχου που εγγυάται την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το εν λόγω καταστατικό.

Οι Συνθήκες που εμπλέκονται στις ζώνες χωρίς πυρηνικά όπλα είναι οι ακόλουθες:

- 1) **Συνθήκη του Tlatelolco** - Συνθήκη για την απαγόρευση των πυρηνικών όπλων στην Λατινική Αμερική και την Καραϊβική
- 2) **Συνθήκη Ραροτόνγκα** - Συνθήκη για την ελεύθερη πυρηνική ζώνη του Νότιου Ειρηνικού
- 3) **Συνθήκη της Μπανγκόκ** - Συνθήκη για την ζώνη χωρίς πυρηνικά όπλα στη Νοτιοανατολική Ασία
- 4) **Συνθήκη της Pelindaba** - Συνθήκη για την Αφρική χωρίς πυρηνικά όπλα
- 5) **Συνθήκη για μια ζώνη χωρίς πυρηνικά όπλα στην Κεντρική Ασία**
- 6) **Ανταρκτική συνθήκη**
- 7) **Συνθήκη για το διάστημα**, Συνθήκη για τις αρχές που διέπουν τις δραστηριότητες των κρατών στην εξερεύνηση και την χρήση του διαστήματος, συμπεριλαμβανομένης της Σελήνης και άλλων ουράνιων σωμάτων
- 8) **Συμφωνία Σελήνης**, Συμφωνία που διέπει τις δραστηριότητες των κρατών στην Σελήνη και άλλα ουράνια σώματα

9) **Συνθήκη βυθού**, Συνθήκη για την απαγόρευση της τοποθέτησης πυρηνικών όπλων και άλλων όπλων μαζικής καταστροφής στον πυθμένα της θάλασσας και στον πυθμένα του ωκεανού και στο υπέδαφος αυτών

10) Πέραν των ανωτέρω Συνθηκών, το αυτοανακηρυγμένο καθεστώς χωρίς πυρηνικά όπλα της Μογγολίας έχει αναγνωριστεί διεθνώς μέσω της έγκρισης του ψηφίσματος 55/33S της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το «Διεθνές καθεστώς ασφάλειας και πυρηνικών όπλων της Μογγολίας».

Οι προαναφερθείσες ζώνες χωρίς πυρηνικά όπλα φαίνονται στην παρακάτω εικόνα.

Πηγή: <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/nwzf/>

Αναλυτικότερα όσον αφορά στη Συνθήκη [38], τα Άρθρα I και II, οι πυρηνικές δυνάμεις συμφωνούν να μην συνδράμουν τις μη πυρηνικές δυνάμεις στην ανάπτυξη ή απόκτηση πυρηνικών όπλων, αν και ορισμένες από τις τελευταίες επιζητούν την απόκτηση τέτοιων όπλων. Στην συνέχεια, το Άρθρο III διασφαλίζει ότι τα πυρηνικά υλικά δεν θα χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη όπλων και παράλληλα αναθέτει στον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ) την επιθεώρηση των πυρηνικών εγκαταστάσεων των μη πυρηνικών κρατών. Το άρθρο IV αναγνωρίζει, ως **«αναφαιρέτο δικαίωμα»** των κρατών που απαρτίζουν

την Συνθήκη, την έρευνα/ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς, και υποστηρίζει τη μεγαλύτερη δυνατή ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών. Το Άρθρο V είναι το πλέον παρωχημένο της Συνθήκης, καθώς αφορά στις πυρηνικές δοκιμές τις οποίες απαγορεύει η ίδια η Συνθήκη, γεγονός που έχουν υπογράψει και οι πέντε πυρηνικές δυνάμεις. Το άρθρο VI δεσμεύει τα κράτη-μέλη της Συνθήκης να **«συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις με καλή πίστη για την λήψη, όσο το δυνατόν γρηγορότερα, αποτελεσματικών μέτρων ώστε να αποτραπεί μια κούρσα πυρηνικών εξοπλισμών, αλλά και να διατηρηθεί σε ισχύ ο πυρηνικός αφοπλισμός υπό διεθνή έλεγχο»**. Αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα των ενδιάμεσων βημάτων στην διαδικασία του πυρηνικού αφοπλισμού, το άρθρο VII επιτρέπει την δημιουργία περιφερειακών ζωνών χωρίς πυρηνικά όπλα, όπως αναλύθηκε παραπάνω. Το άρθρο VIII προβλέπει μια αρκετά περίπλοκη και μακρά διαδικασία για την τροποποίηση της συνθήκης. Αυτό έχει ως σκοπό την παρεμπόδιση οποιασδήποτε αλλαγής, αν δεν υπάρχει προηγουμένως ευρεία συναίνεση. Τέλος, το άρθρο X ορίζει τους όρους με τους οποίους ένα κράτος μπορεί να αποσυρθεί από τη συνθήκη, απαιτώντας προειδοποίηση τριών μηνών, εάν «έκτακτα γεγονότα» θέσουν σε κίνδυνο τα υπέρτατα εθνικά του συμφέροντα. Το υπόλοιπο της συνθήκης ασχολείται με την διοίκησή της, προβλέποντας μια διάσκεψη αναθεώρησης, κάθε πέντε χρόνια, και μια απόφαση, μετά από 25 χρόνια, σχετικά με το εάν η συνθήκη πρέπει να παραταθεί. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, το 1995, η Συνθήκη επεκτάθηκε επ' αόριστον.

2. Η Τουρκία είναι αναθεωρητική δύναμη η οποία ερμηνεύει κατά το δοκούν το Διεθνές Δίκαιο, τις Διεθνείς Συνθήκες κτλ.

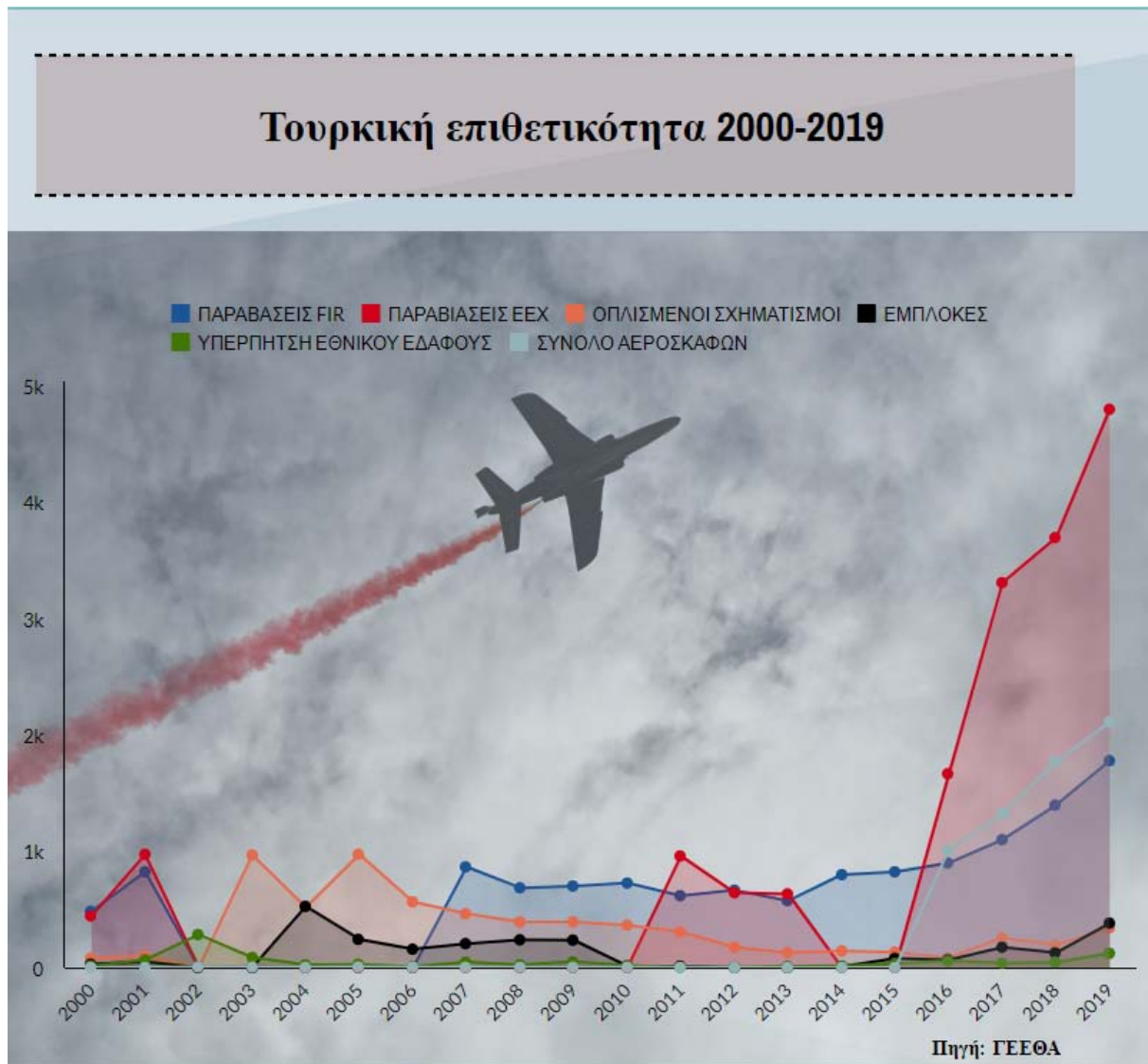
Αναφέρθηκε ήδη το πώς εντάσσεται στο πλαίσιο του νεο-οθωμανισμού η σύγχρονη τουρκική εξωτερική πολιτική, η οποία είναι επιθετική εις βάρος των γειτόνων της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της τουρκικής επιθετικότητας συνιστά η προβεβλημένη τουρκική άσκηση «Γαλάζια Πατρίδα», καθώς και οι δηλώσεις του Ρ. Τ. Ερντογάν αναφορικά με τα «σύνορα της καρδιάς» του. Τα σύνορα αυτά κατά καιρούς έχουν συμπεριλάβει τις χώρες ανάμεσα στην Ανδαλουσία (Ισπανία) και την Μπουχάρα (Ουζμπεκιστάν) [39], την Βουλγαρία, την

Ελλάδα, την Βοσνία, την Αλβανία, το Κόσοβο, την βόρεια Αφρική, την κεντρική Ασία, το Ιράκ, την Συρία, ή ακόμα και το τέμενος Αλ-Άκσα στο Ισραήλ [40]. Ως εκ τούτου, η Τουρκία είναι μια αναθεωρητική δύναμη που ερμηνεύει το Διεθνές Δίκαιο και τις διεθνείς της υποχρεώσεις κατά το δοκούν. Πιο συγκεκριμένα, η Άγκυρα παραβιάζει το ψήφισμα (2526/2020) [41] των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με το εμπάργκο όπλων στην Λιβύη. Είναι ενδεικτικό το περιστατικό που συνέβη προσφάτως μεταξύ ενός τουρκικού κι ενός γαλλικού πολεμικού πλοίου, συμμάχων δηλαδή στο ΝΑΤΟ, στα ανοικτά της Λιβύης. Η γαλλική φρεγάτα επιχείρησε να εκτελέσει νηοψία σε ένα έτερο εμπορικό σκάφος εφαρμόζοντας το ψήφισμα των ΗΕ για το εμπάργκο όπλων στην Λιβύη. Η τουρκική φρεγάτα στοχοποίησε το γαλλικό σκάφος πυροδοτώντας μια άνευ προηγουμένου κρίση εντός του ΝΑΤΟ [42] με την Γαλλία τελικά να αποχωρεί από την άσκηση ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την απαράδεκτη τουρκική επιθετικότητα προς έναν σύμμαχο. Φυσικά, η τουρκική προκλητικότητα συνεχίστηκε όταν η Άγκυρα απαίτησε, διά στόματος του ΥΠΕΞ της, Μ. Τσαβούσογλου, από την γαλλική πλευρά να ζητήσει συγγνώμη, κάτι που μέχρι σήμερα σαφώς δεν έχει γίνει.

Παράλληλα, η Άγκυρα παραβιάζει ανοικτά ψηφίσματα των ΗΕ αναφορικά με την Κυπριακή Δημοκρατία, την οποία και δεν αναγνωρίζει ως σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, παραβιάζει το Ψήφισμα του ΣΑ/ΟΗΕ (353/1974) [43] και το αντίστοιχο της ΓΣ/ΟΗΕ (37-253/1983) [44] τα οποία ζητούν από τα εμπλεκόμενα μέρη να σεβαστούν απόλυτα την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το ίδιο ψήφισμα ζητά την άμεση απεμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων τρίτων κρατών που βρίσκονται στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφερόμενο φυσικά στις τουρκικές δυνάμεις που εισέβαλαν παράνομα στο νησί. Με ένα νεότερο ψήφισμα (541/1983) [45], το ΣΑ/ΟΗΕ καταδικάζει ως παράνομη την ανακήρυξη της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου», του ψευδοκράτους, το οποίο έχει αναγνωριστεί μόνο από την Τουρκία.

Οι τουρκικές παραβιάσεις του Διεθνούς Δικαίου δεν περιορίζονται στις προαναφερθείσες, αφού η τουρκική παραβατικότητα στο Αιγαίο είναι καθημερινό φαινόμενο. Οι συνεχείς παραβιάσεις και παραβάσεις των ελληνικών χωρικών υδάτων, του ελληνικού εναέριου χώρου, του FIR Αθηνών τόσο από την Τουρκική Πολεμική Αεροπορία όσο και από το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό και Λιμενικό έχουν γνωστοποιηθεί από την

Αθήνα τόσο στην ΕΕ όσο και στο ΝΑΤΟ. Μάλιστα, κάθε χρόνο η τουρκική προκλητική συμπεριφορά κλιμακώνεται με ολοένα και περισσότερα περιστατικά, τα οποία έχουν επιφέρει στο παρελθόν θανάτους Ελλήνων Ιπταμένων, όπως φαίνεται ξεκάθαρα και στο σχετικό σχήμα.

Η τουρκική περιφρόνηση στο Διεθνές Δίκαιο γίνεται ακόμη πιο ξεκάθαρη από τις υπερπητήσεις μαχητικών αεροσκαφών πάνω από κατοικημένα ελληνικά νησιά (!) και την επίσημη διακήρυξη για casus belli στην περίπτωση που η Ελλάδα εφαρμόσει τα δικαιώματα που της αναγνωρίζει το Δίκαιο της Θάλασσας κι επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 ν.μ.

Πρόσφατα, η τουρκική αμφισβήτηση των ελληνικών και κυπριακών κυριαρχικών δικαιωμάτων έχει αναβαθμιστεί, καθώς η Άγκυρα απειλεί με έρευνες υδρογονανθράκων τόσο εντός της ελληνικής ΑΟΖ όσο κι εντός της κυπριακής (εν προκειμένω έχει προβεί σε σεισμικές έρευνες κατά παράβαση του Δικαίου της Θάλασσας). Κορωνίδα της τουρκικής προκλητικότητας στην Ανατολική Μεσόγειο στάθηκε η Συμφωνία Οριοθέτησης ΑΟΖ με την κυβέρνηση της Λιβύης, η οποία ουσιαστικά δεν αναγνωρίζει την ΑΟΖ των ελληνικών νησιών Ρόδου, Κρήτης, Καρπάθου και Καστελλόριζου, γεγονός που φυσικά απορρίφθηκε απερίφραστα από την ελληνική κυβέρνηση.

Τα παραπάνω φυσικά δεν συνάδουν με τους όρους καλής γειτονίας, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να αντιμετωπίζει καθημερινά την τουρκική αναθεωρητική πολιτική στο Αιγαίο και προσφάτως στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Τουρκία, επίσης, επιθυμεί την αποστρατικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, ενώ εγείρει θέμα ελληνικής κυριαρχίας τόσο στα Δωδεκάνησα όσο και στην Κρήτη. Φυσικά δεν λησμονεί την μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, στην οποία εφευρίσκει καταπίεση από το ελληνικό κράτος την ίδια στιγμή που έχει κυριολεκτικά εκμηδενίσει την ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, αλλά και της Ίμβρου και της Τενέδου. Προφανής επιδίωξη της Άγκυρας είναι η συνολική τροποποίηση της Συνθήκης της Λωζάνης, ενώ δεν είναι καθόλου τυχαία η επιλογή της ημέρας για την πρώτη προσευχή των μουσουλμάνων στην Αγία Σοφία (μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO) μετά την απόφαση του Ρ. Τ. Ερντογάν να τη μετατρέψει εκ νέου σε τέμενος. Αυτή είναι η 24 Ιουλίου η οποία είναι η ημέρα υπογραφής της Συνθήκης της Λωζάνης [46]. Όσον αφορά στο τελευταίο επεισόδιο της μετατροπής του ναού της Αγίας Σοφίας σε τέμενος δεικνύει ακόμα μια φορά τον τρόπο με τον οποίο η Άγκυρα αντιλαμβάνεται τις διεθνείς της υποχρεώσεις, το Διεθνές Δίκαιο, τους διεθνείς θεσμούς αλλά και τους Δυτικούς συμμάχους της. Αυτή η αλαζονική συμπεριφορά της Άγκυρας έχει προβληματίσει ιδιαίτερα τους συμμάχους της στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ [47], αλλά και τις γειτονικές χώρες. Οι αντιδράσεις κρατών, όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Αίγυπτος, αλλά και το σύνολο του αραβικού κόσμου [48], η Γαλλία (ΕΕ), το Ισραήλ και η Ελλάδα μπορούν να τερματίσουν το φιλόδοξο ηγεμονικό σχέδιο της Άγκυρας. Η τελευταία δείχνει να ακροβατεί συνεχώς μεταξύ της αμερικανικής υπερδύναμης και της ισχυρής Ρωσίας τασσόμενη πότε με

την μία και πότε με την άλλη πλευρά, ενώ ταυτόχρονα έχει προκλητικότερη συμπεριφορά εναντίον της ΕΕ. Τελευταίο παράδειγμα της τουρκικής παραβατικότητας ήταν η ωμή εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού ζητήματος ώστε να εκβιάσει ανταλλάγματα από την ΕΕ. Η ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινή γνώμη παρακολούθησε άναυδη τις τουρκικές αρχές, διαμέσου του ίδιου του Τούρκου Προέδρου ο οποίος δήλωσε πως [49] αν οι ευρωπαϊκές Αρχές χαρακτηρίσουν την τουρκική επιχείρηση στην Συρία ως επιθετική κίνηση κατάληψης, τότε για αντίποινα θα προωθούσε στην Ευρώπη 3,5 εκατομμύρια μετανάστες, ενώ κατηύθυναν πολυάριθμες μεταναστευτικές ομάδες στα ελληνοτουρκικά σύνορα, με προφανή σκοπό την άσκηση πίεσης στην ελληνική πλευρά, η οποία είχε διαμηνύσει προς πάσα κατεύθυνση ότι τα σύνορα ήταν κλειστά. Όταν η προσπάθεια διείσδυσης από τα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα απέτυχε, οι τουρκικές Αρχές (κυρίως το Λιμενικό) έστρεψαν τα κύματα των μεταναστών στο Αιγαίο παρενοχλώντας παράλληλα τα σκάφη της Frontex [50]. Επιπροσθέτως, ξένες πηγές κάνουν λόγο για τη μεταφορά στην Λιβύη, η οποία σπαράσσεται από εμφύλιο πόλεμο, προηγμένων οπλικών συστημάτων, όπως για παράδειγμα αμερικανικών συστημάτων Hawk [51].

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, εξάγεται το συμπέρασμα πως η αναθεωρητική Τουρκία επιδιώκει να αλλάξει το status quo στην ανατολική Μεσόγειο υπέρ της, και για τον λόγο αυτόν δεν διστάζει να παραβιάζει ενίοτε ωμά το Διεθνές Δίκαιο ή να το χρησιμοποιεί εργαλειακά απειλώντας ανοικτά γειτονικές χώρες, ακόμα και την ΕΕ. Η επιθυμία της ηγεσίας της για την επίτευξη περιφερειακής ηγεμονίας είναι ισχυρότερη από οποιοδήποτε σεβασμό της χώρας στις διεθνείς υποχρεώσεις της, τις οποίες, όπως διαπιστώνει η ελληνική και η παγκόσμια κοινή γνώμη, σχεδόν σε καθημερινή βάση, αγνοεί επιδεικτικά. Συνεπώς, δεν θα συνιστούσε έκπληξη το γεγονός η χώρα να επιδιώξει την ανάπτυξη /απόκτηση πυρηνικού οπλοστασίου, κατά παράβαση φυσικά της Σύμβασης για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων που έχει η ίδια υπογράψει.

3. Αντιμετώπιση/Πιθανές κυρώσεις της Δύσης στην Τουρκία.

Η Τουρκία εμφανίζεται από τη νυν ηγεσία της ουσιαστικά ως η περιφερειακή δύναμη της ευρύτερης περιοχής, την οποία όλα τα γειτονικά κράτη οφείλουν να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη. Εντούτοις, η εικόνα μιας ισχυρής χώρας που η ηγεσία της επιθυμεί διακαώς να διαφημίσει στο εξωτερικό απέχει από την πραγματικότητα. Η Τουρκία παραμένει μια χώρα οικονομικά ευάλωτη, με το εμπόριό της να εξαρτάται κυρίως από την Δύση και την ΕΕ, η οποία είναι μακράν ο μεγαλύτερος εταίρος της τόσο ως προς τις εισαγωγές όσο και ως προς τις εξαγωγές, καθώς και η μεγαλύτερη πηγή επενδύσεων της [52]. Τα 27 μέλη της Ένωσης, μάλιστα, έχουν προβεί ήδη σε αναστολή των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας, η οποία είναι κράτος προς ένταξη στην τότε ΕΟΚ ήδη από το 1963, ενώ το 1987 υπέβαλε επίσημα πρόταση για προσχώρηση στην Ένωση. Μόλις το 1999 η Άγκυρα αναγνωρίστηκε ως υποψήφια προς ένταξη χώρα στην ΕΕ με τις διαπραγματεύσεις να ξεκινούν επίσης με καθυστέρηση το 2005 [53]. Οι καθυστερήσεις στην ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας ήταν εξαρχής εντυπωσιακές, ενώ είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως μόνον 16 από τα 35 κεφάλαια της διαδικασίας έχουν ανοίξει και μόνον 1 έχει ολοκληρωθεί. Μέχρι σήμερα, χαριστική βολή στην έτσι κι αλλιώς δύσκολη ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, επέβαλαν τα **μέτρα καταστολής που εφάρμοσε ο Ρ. Τ. Ερντογάν μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα εναντίον του, το 2016, τα οποία έπληξαν, κατά τρόπο απαράδεκτο για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, την ελευθερία του τύπου και της έκφρασης** [54]. Παράλληλα, και η επαναφορά της θανατικής καταδίκης είναι εντελώς ξένη ως προς τις ευρωπαϊκές αξίες και συγκεκριμένα την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Μια ακόμα επιθετική ενέργεια της Άγκυρας στην βόρεια Συρία, η οποία προκάλεσε μεγάλο αριθμό θυμάτων και τον εκτοπισμό χιλιάδων πολιτών, καταδικάστηκε από αρκετά κράτη, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ. Μάλιστα, οι Ευρωβουλευτές υιοθέτησαν ψήφισμα ζητώντας αυστηρότερα μέτρα κατά της Τουρκίας [55]. Πιο συγκεκριμένα, οι ευρωβουλευτές θεώρησαν **απαράδεκτη την χρησιμοποίηση των προσφύγων από τον Ρ. Τ. Ερντογάν ως όπλο για τον εκβιασμό της ΕΕ**, και κάλεσαν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να θεσπίσει μια σειρά από στοχευμένες κυρώσεις και απαγορεύσεις θεωρήσεων (βίζα) για τους

Τούρκους αξιωματούχους που ευθύνονται για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και να εξετάσει στοχευμένα οικονομικά μέτρα κατά της Τουρκίας. Ακόμα πρότειναν να εξεταστεί η αναστολή των εμπορικών προτιμήσεων στο πλαίσιο της συμφωνίας για τα γεωργικά προϊόντα και, ως έσχατη λύση, η αναστολή της τελωνειακής ένωσης ΕΕ-Τουρκίας.

Ένα ακόμα ζήτημα στο οποίο επιβλήθηκαν κυρώσεις στην Τουρκία αφορά στο θέμα της προμήθειας από την τελευταία του αντιαεροπορικού συστήματος ρωσικής κατασκευής S-400. Η εν λόγω προμήθεια του συστήματος προκάλεσε την έντονη αντίδραση των ΗΠΑ, οι οποίες, τελικά, μετά από διαπραγματεύσεις και παροχή ανταλλαγμάτων προς την τουρκική κυβέρνηση να μην προχωρήσει στην προμήθεια του ρωσικού συστήματος, καθώς δεν θα ήταν συμβατό με τα ΝΑΤΟϊκά συστήματα και ειδικά με το F-35, εκπαράθυρωσαν την Άγκυρα από το πρόγραμμα ανάπτυξης του μαχητικού 5ης γενιάς F-35. Οι τουρκοί λεονταρισμοί συνεχίζονται μέχρι σήμερα, παρά την απώλεια δισεκατομμυρίων δολαρίων τα οποία είχαν επενδυθεί από την χώρα στο πρόγραμμα του F-35, καθώς επιχειρεί την ενεργοποίηση των S-400. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα την υπενθύμιση της απειλής κυρώσεων, από το State Department, κατά της Τουρκίας [56]. Ταυτόχρονα, η χώρα είναι γνωστό πως φιλοξενεί στο έδαφός της, στην στρατιωτική βάση του Ιντσιρλίκ, πυρηνικά όπλα αμερικανικής προέλευσης, περιπλέκοντας ακόμα περισσότερο τις ήδη τεταμένες σχέσεις ΗΠΑ-Τουρκίας.

Πέραν των ανωτέρω, η τουρκική αναθεωρητικότητα στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου έχει προκαλέσει την δυσαρέσκεια κι άλλων σημαντικών δυνάμεων συμπεριλαμβανομένης της Γαλλίας, του Ισραήλ και της Αιγύπτου. Η Τουρκία φαίνεται να έχει απέναντί της μια σειρά σημαντικών κρατών, τα οποία ανησυχούν ολοένα και περισσότερο για τις επιδιώξεις της. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι η γαλλική αγανάκτηση για το περιστατικό με τα πολεμικά σκάφη των δύο χωρών στις ακτές της Λιβύης που συζητήθηκε στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ, καθώς και η ισραηλινή αντίδραση στα τουρκικά επεκτατικά σχέδια στη Μεσόγειο και την υποστήριξη της Παλαιστινιακής Αρχής, κάτι που το οδηγεί στην δημιουργία ενός άξονα με την Ελλάδα και την Κύπρο, υπό τις ευλογίες της Ουάσινγκτον. Οι ίδιες οι ΗΠΑ συζητούν την πιθανότητα επιβολής κυρώσεων στην Άγκυρα ωσάν η τελευταία να συνιστά

αντίπαλό τους και όχι συμμαχική χώρα στο ΝΑΤΟ. Τέλος, η Αίγυπτος επ' ουδενί επιθυμεί την ύπαρξη τουρκικών δυνάμεων στα δυτικά της σύνορα και φυσικά την τουρκική κυριαρχία στον μουσουλμανικό κόσμο (όπως άλλωστε και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Σαουδική Αραβία). Για τον λόγο αυτό προσεγγίζει τον άξονα Ελλάδα-Κύπρου [57] και προετοιμάζει το έδαφος για στρατιωτική της επέμβαση στην Λιβύη [58]. Παράλληλα, η πρόσφατη ρωσοτουρκική σύμπραξη φαίνεται να μην είναι απόλυτα ρόδινη για τις δυο δυνάμεις, καθώς η ρωσική πλευρά δεν διστάζει να επιτεθεί σε φιλοτουρκικές-τουρκικές δυνάμεις τόσο στο έδαφος της Συρίας όσο και σε αυτό της Λιβύης, αφού τα συμφέροντά τους δεν συμπίπτουν ακριβώς.

Αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι πως η εξαιρετικά επιθετική /αναθεωρητική συμπεριφορά της Άγκυρας έχει δυσμενήσει παραδοσιακούς της αντιπάλους, συμμάχους και ανταγωνιστές της στην περιοχή. Η επιδεικτική καταπάτηση του Διεθνούς Δικαίου, η μη τήρηση διεθνών αποφάσεων, όπως το επιβεβλημένο εμπάργκο όπλων στην Λιβύη από τον ΟΗΕ, όσο και των διεθνών υποχρεώσεων που έχει η χώρα (βλ. Αγία Σοφία), οδηγούν την Άγκυρα στην απομόνωση. Ως εκ τούτου, οι κυρώσεις και η απειλή επιβολής επιπλέον κυρώσεων εις βάρος της, κυρίως από την Δύση, είναι μια πραγματικότητα, με συνέπεια οποιαδήποτε κίνηση προς την κατεύθυνση ανάπτυξης/αγοράς πυρηνικού οπλοστασίου να επιφέρει ακόμα σοβαρότερες αρνητικές επιπτώσεις στην ήδη ευάλωτη τουρκική οικονομία. Για τους λόγους αυτούς θεωρούμε πως εξαιτίας **της παρούσας συγκυρίας, η διεθνής κοινότητα θα αντιδράσει, ως οφείλει, σφοδρά σε οποιαδήποτε προσπάθεια «πυρηνικοποίησης» της Τουρκίας, αφού το γεγονός αυτό θα την καταστήσει ακόμα πιο επικίνδυνη για την διεθνή τάξη και το Δυτικό σύστημα ασφαλείας στην περιοχή.**

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα αντικίνητρα για την πυρηνικοποίηση της Τουρκίας τα οποία είναι εξίσου σημαντικά:

Αντικίνητρα πυρηνικοποίησης Τουρκίας	
Υψηλής Έντασης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η συμμαχία της χώρας με ισχυρές πυρηνικές δυνάμεις (π.χ. ΗΠΑ) 2. Αντιδράσεις άλλων πυρηνικών δυνάμεων στο ενδεχόμενο τουρκικής πυρηνικοποίησης 3. Ενδεχόμενο πυρηνικοποίησης άλλων αντιπάλων δυνάμεων για να εξισορροπήσουν τουρκική ισχύ (π.χ. Αίγυπτος, Ελλάδα)
Μεσαίας Έντασης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενδεχόμενο παρεμποδιστικού πλήγματος εναντίον της χώρας από άλλη/άλλες δυνάμεις (συνιστά την καταστροφή μιας δυνητικής πηγής απειλής όπως θα είναι η ενδεχόμενη πυρηνικοποίηση της Τουρκίας για πλειάδα κρατών στην ευρύτερη περιοχή) 2. Διεθνείς Νομικές Συνέπειες από την διεθνή κοινότητα
Χαμηλής Έντασης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Φήμη ειρηνόφιλης χώρας που σέβεται το Διεθνές Δίκαιο και τις διεθνείς της υποχρεώσεις 2. Εσωτερικές αντιδράσεις (ενίοτε οι αντιδράσεις μπορεί να είναι έντονες με αποτέλεσμα να συνιστά αντικίνητρο μεσαίας έντασης ή ακόμα και υψηλής) 3. Οικονομική και τεχνολογική ανικανότητα την οποία η τουρκική ηγεσία προσπαθεί να καλύψει με βοήθεια φίλων κρατών (π.χ. Πακιστάν).

Ταυτόχρονα, έδαφος κερδίζει τα τελευταία χρόνια η υιοθέτηση της ιδέας της δημιουργίας μιας Τράπεζας Πυρηνικών Καυσίμων [59] με σκοπό την παροχή πρόσβασης στην πυρηνική ενέργεια σε όποια χώρα

το επιθυμεί, χωρίς να απαιτείται τα κράτη να αναπτύξουν την δική τους εγκατάσταση εμπλουτισμού, η οποία είναι αυτή που εγείρει ερωτήματα σχετικά με την τεχνολογία διπλής χρήσης. Αυτό ουσιαστικά σηματοδοτεί την μετατόπιση της ευθύνης εμπλουτισμού από τα κράτη σε άλλους πολυεθνικούς οργανισμούς, ενώ τέλος, εκ των ων ουκ άνευ θεωρείται και η ανάγκη ανάσχεσης της ανάπτυξης πυρηνικού οπλοστασίου στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, στην οποία δύναται να συμβάλει καθοριστικά η πρόταση αυτή, δημιουργώντας ένα νέο διεθνές πρότυπο μη διάδοσης [60] που θα εμποδίζει τις χώρες να χρησιμοποιούν το πρόσχημα της πυρηνικής ενέργειας για την ανάπτυξη πυρηνικών όπλων.

Επίλογος

Εν κατακλείδι, στο παρόν άρθρο επιδιώχθηκε να προσεγγιστεί το ζήτημα της πυρηνικοποίησης της Τουρκίας, το οποίο μπορεί στο μέλλον να επηρεάσει άμεσα την ασφάλεια των κρατών της ευρύτερης περιοχής. Η ανάπτυξη της γειτονικής χώρας με σκοπό την επίτευξη περιφερειακής ηγεμονίας καθιστά την πιθανότητα ανάπτυξης/απόκτησης πυρηνικών όπλων από την ίδια αρκετά σοβαρή υπόθεση στην οποία οφείλει η ελληνική πλευρά να δείξει την δέουσα προσοχή.

Η Διεθνής συγκυρία για την ώρα είναι εις βάρος της Τουρκίας, καθώς τόσο η ΕΕ με προεξάρχουσα την Γαλλία, όσο και οι ΗΠΑ, το Ισραήλ, αλλά και οι αραβικές χώρες (Αίγυπτος, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα) έχουν πληγεί από την αναθεωρητική στάση της Άγκυρας η οποία επηρεάζει αρνητικά το Δυτικό οικοδόμημα ασφαλείας στη Μεσόγειο. Φυσικά, Ελλάδα και Κύπρος βιώνουν από πρώτο χέρι την τουρκική επεκτατικότητα, η οποία χαρακτηρίζεται, όπως αναλύθηκε, από την ωμή εργαλειοποίηση του Διεθνούς Δικαίου.

Η τουρκική συμπεριφορά είναι σύμφωνη με το δόγμα του νεο-οθωμανισμού, την στροφή στην Ανατολή και το Ισλάμ με ταυτόχρονη απομάκρυνση από την Δύση και τις αξίες της, το οποίο προβλέπει την ανάδειξη της χώρας ως περιφερειακής δύναμης. Η ανάπτυξη της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας επιδιώκει να καλύψει τις εγχώριες αυξημένες ανάγκες στο πλαίσιο της παραπάνω επιδίωξης.

Παρ' όλη την διεθνή συγκυρία και την δυσκολία ανάπτυξης πυρηνικού οπλοστασίου, λόγω της φύσης της πυρηνικής ενέργειας, του αυξημένου κόστους και των Διεθνών Συνθηκών που αναφέρθηκαν εκτενέστερα, η Τουρκία κινείται μεθοδικά προς την κατεύθυνση της πυρηνικοποίησής της με συμμάχους την Ρωσία (συμβόλαιο κατασκευής πυρηνικού σταθμού στην επαρχία της Μερσίνης), αν και παρατηρούνται σημαντικές καθυστερήσεις (λόγω της εκτίναξης του κόστους

κατασκευής, εξαιτίας των αυξημένων προδιαγραφών ασφαλείας λόγω του πρόσφατου ατυχήματος στην Φουκουσίμα, αλλά και της καθίζησης της τουρκικής οικονομίας). Όμως, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην σχέση της με το πυρηνικό Πακιστάν, η οποία είναι πολύπλευρη και βασίζεται στην κοινή πεποίθηση για την κρατική οργάνωση με βάση το Ισλάμ. Τα δεδομένα αυτά επιτρέπουν στην τουρκική ηγεσία να αισιοδοξεί για την ανάπτυξη πυρηνικής ενέργειας αρχικά τουλάχιστον για ειρηνικούς σκοπούς (κάλυψη ενεργειακών αναγκών).

Οι κυρώσεις στην περίπτωση που η Άγκυρα επιδιώξει την ανάπτυξη πυρηνικού οπλοστασίου αναμένονται να είναι σοβαρές, διότι θα διαταραχθεί ολόκληρο το Δυτικό σύστημα ασφαλείας της Μεσογείου με δυνάμεις της περιοχής να είναι ευάλωτες στα τουρκικά πυρηνικά όπλα, κάτι που προφανέστατα δεν θα επιθυμούν. Παράλληλα, στην περίπτωση ανάπτυξης τουρκικού πυρηνικού οπλοστασίου, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη την σοβαρή πιθανότητα και άλλα κράτη της περιοχής να επιδιώξουν την ανάπτυξη του δικού τους οπλοστασίου για εξισορρόπηση της τουρκικής απειλής, οδηγώντας την ευαίσθητη περιοχή της Μεσογείου σε μια πυρηνική κούρσα εξοπλισμών με εν δυνάμει ανυπολόγιστες συνέπειες.

Τελικά, η πιθανότητα ανάπτυξης πυρηνικών όπλων από την Τουρκία είναι υπαρκτή, παρ' όλες τις ρεαλιστικές δυσκολίες. Αν στο μέλλον η πιθανότητα αυτή μετατραπεί σε πραγματικότητα θα έχει ως συνέπεια την δραματική ανατροπή του ισοζυγίου ισχύος μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας, προφανώς εις βάρος της Αθήνας. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να προβληματίσει την ελληνική πλευρά, η οποία οφείλει να εντάξει το θέμα της πυρηνικοποίησης τόσο της αναθεωρητικής Τουρκίας όσο και της ίδιας, ένα θέμα ταμπού για την ελληνική πραγματικότητα, στον δημόσιο διάλογο. Οι συγγραφείς τού παρόντος κειμένου ευελπιστούν να συνδράμουν, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, στην ανάδειξη αυτού του σοβαρού θέματος, που αφορά στην εθνική ασφάλεια.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

- [1] <https://www.reuters.com/article/us-turkey-nuclear-erdogan/erdogan-says-its-unacceptable-that-turkey-cant-have-nuclear-weapons-idUSKCN1VP2QN>
- [2] https://www.nato.int/docu/review/2010/Nuclear_Proliferation/NPT/GR/index.htm
- [3] http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/yianmazis/files/2._x.pdf
- [4] <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-appoints-new-ambassadors-chief-advisers-138715>
- [5] <https://www.jpost.com/middle-east/turkey-threatens-biden-tells-us-it-will-pay-price-for-criticism-638948>
- [6] <https://nationalinterest.org/feature/turkey-secretly-working-nuclear-weapons-13898?fbclid=IwAR1IXhF0Sc0R0QICh5kisSM2O5OLUu-2j1QCVAhE6cppEaagS8kDEq44CGo>
- [7] https://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/The_Peddling_Peril_Index_Final_May2019.pdf
- [8] <https://www.trtworld.com/asia/india-s-unilateral-steps-add-to-kashmir-s-troubles-erdogan-33789>
- [9] <https://slpress.gr/diethni/o-axonas-toyrkia-pakistan-aggizei-to-aigaio-i-pyriniki-diastrasi-kai-i-tromokratia/>
- [10] <https://www.trt.net.tr/greek/tourkia/2020/02/15/altoun-e-tourkia-einai-apophasismene-na-eniskhusei-tis-aderphikes-skheseis-tes-me-to-pakistan-1360035>
- [11] <https://fighterjetsworld.com/air/pakistan-navy-aircraft-violated-greek-air-space-during-eastern-mediterranean-2019/19287/>
- [12] <https://www.dailysabah.com/energy/2017/08/11/turkey-to-expand-capacity-to-meet-energy-needs-with-3-nuclear-power-plants-in-action-1502395900>
- [13] https://nuclearstreet.com/nuclear_power_industry_news/b/nuclear_power_news/archive/2014/10/23/turkey-plans-on-a-100-percent-domestic-nuclear-plant-102302#.X1T601UzZaQ
- [14] <https://www.nordicmonitor.com/2020/05/turkey-kazakhstan-agree-on-military-cooperation-that-covers-military-intelligence-defence-industry-and-joint-projects/>
- [15] https://en.wikipedia.org/wiki/Uranium_mining_in_Kazakhstan
- [16] <https://prd-wret.s3-us-west-2.amazonaws.com/assets/palladium/production/atoms/files/myb3-2015-tu.pdf>
- [17] <https://www.ssb.gov.tr/Default.aspx?LangID=2>
- [18] <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=39&LangID=2>
- [19] <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/ContentList.aspx?PageID=383&langID=2>
- [20] <https://www.al-monitor.com/pulse/fa/originals/2017/12/turkey-to-seek-locally-produce-cruise-missiles.html>
- [21] <https://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/missile-technology-control-regime-mtcr/>
- [22] <https://www.al-monitor.com/pulse/fa/originals/2017/12/turkey-to-seek-locally-produce-cruise-missiles.html>

[23] <https://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/missile-technology-control-regime-mtcr/>

[24] <https://nationalinterest.org/profile/hans-r%C3%BChle>

[25] <https://nationalinterest.org/feature/turkey-secretly-working-nuclear-weapons-13898?fbclid=IwAR1IXhF0Sc0R0QICh5kisSM2O5OLUu-2j1QCVAhE6cppEaagS8kDEq44CGo&page=0%2C1>

[26] *ibid*

[27] Να σημειώσουμε πως με βάση τη μελέτη «Nuclear Infrastructure and Proliferation Risks of the United Arab Emirates, Turkey, and Egypt» του Institute for Science and International Security (https://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/Middle_East_Proliferation_Assessments_25Aug2017_Final.pdf?fbclid=IwAR192eGk9tsxT7151cXEB2yQnBNa-ZJul4yO3m2C135ByGSZ3b7xm32-kGg): «η ρωσοτουρκική πυρηνική συμφωνία προβλέπει πως η Τουρκία δεν θα έχει πρόσβαση σε καύσιμα ή αναλωμένα καύσιμα από τον σταθμό παραγωγής ενέργειας. Τα καύσιμα θα εισαχθούν από την Ρωσία και τα αναλωμένα καύσιμα που εξάγονται αμέσως. Το παραπάνω μειώνει τον κίνδυνο η Τουρκία να εμπλουτίσει περαιτέρω το καύσιμο ή να διαχωρίσει το πλουτώνιο από τα αναλωμένα καύσιμα επιτρέποντας στην Ρωσία να ελέγχει πλήρως το τουρκικό πυρηνικό πρόγραμμα. Κατ' αντιστοιχία, η αναθεωρημένη το 2014 ιαπωνοτουρκική συμφωνία για το δεύτερο πυρηνικό εργοστάσιο δεν επιτρέπει τη μεταφορά τεχνολογιών εμπλουτισμού ουρανίου ή επανεπεξεργασίας αναλωμένου πυρηνικού καυσίμου στην Τουρκία. Ωστόσο, το άρθρο VIII της συμφωνίας ορίζει ότι αυτή η διάταξη μπορεί να τροποποιηθεί στο μέλλον, εάν συμφωνήσουν και οι δύο κυβερνήσεις, ενώ οι λεπτομέρειες σχετικά με την επεξεργασία αναλωμένου καυσίμου είναι άγνωστες. Η Ιαπωνία έχει πλεόνασμα αναλωμένου πυρηνικού καυσίμου και είναι απίθανο να συμφωνήσει με την επιστροφή αναλωμένου καυσίμου. Η συμφωνία πυρηνικής ενέργειας με την Ρωσία και την Ιαπωνία καθώς και τα επικείμενα σχέδια για ένα τρίτο, εξ ολοκλήρου εθνικό σχέδιο με την Κίνα σηματοδοτούν ότι η Τουρκία ίσως αποδέχθηκε αρχικά τους περιορισμούς όσον αφορά τον κύκλο των πυρηνικών καυσίμων, όμως σχεδιάζει να μειώσει σταδιακά την ξένη καθοδήγηση και τον εν λόγω έλεγχο αφού συνιστά τροχοπέδη για την ανάπτυξη του δικού της πυρηνικού προγράμματος».

[28] <https://www.nytimes.com/2019/10/20/world/middleeast/erdogan-turkey-nuclear-weapons-trump.html>

[29] <https://nationalinterest.org/feature/turkey-secretly-working-nuclear-weapons-13898?fbclid=IwAR1IXhF0Sc0R0QICh5kisSM2O5OLUu-2j1QCVAhE6cppEaagS8kDEq44CGo&page=0%2C1>

[30] <https://www.hurriyetdailynews.com/erdogan-says-its-unacceptable-that-turkey-cant-have-nuclear-weapons-146303>

[31] Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα ως Σήμερα, Ποιότητα, 2008, σελ. 258

[32] <https://nationalinterest.org/feature/turkey-secretly-working-nuclear-weapons-13898?fbclid=IwAR1IXhF0Sc0R0QICh5kisSM2O5OLUu-2j1QCVAhE6cppEaagS8kDEq44CGo&page=0%2C1>

[33] *ibid*

[34] <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/text/>
[35] https://www.nato.int/docu/review/2010/Nuclear_Proliferation/NPT/GR/index.htm
[36] <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/>
[37] *ibid*
[38] <https://www.armscontrol.org/factsheets/nptfact>
[39] <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/07/turkey-hagia-sopia-decision-erdogan-regional-ambitions.html>
[40] <https://www.jpost.com/middle-east/turkey-vows-to-liberate-al-aqsa-after-turning-hagia-sophia-to-mosque-634700>
[41] [https://undocs.org/en/S/RES/2526\(2020\)](https://undocs.org/en/S/RES/2526(2020))
[42] <https://www.kathimerini.gr/world/1085541/krisi-sto-nato-prokalei-i-toyrkia/>
[43] [http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Brussels.nsf/All/23E37DCB8772A617C1257608004BF44C/\\$file/UN%20RESOLUTIONS%201960-2006.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Brussels.nsf/All/23E37DCB8772A617C1257608004BF44C/$file/UN%20RESOLUTIONS%201960-2006.pdf)
[44] *ibid*
[45] *ibid*
[46] https://www.huffingtonpost.gr/entry/o-neo-othomanismos-kai-e-ora-tes-krisis-ston-eeroatlantiko-kosmo_gr_5f0dc64fc5b648c301efdb2b
[47] *ibid*
[48] <https://slpress.gr/snews/aravikos-syndesmos-enantion-toyrkias/>
[49] <https://twitter.com/anadoluagency/status/1182243143032463360?s=20>
[50] <https://www.ekathimerini.com/252908/article/ekathimerini/news/turkish-patrol-harasses-frontex-vessel-greek-fishing-boat>
[51] <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/04/turkey-libya-campaign-keep-on-despite-coronavirus-outbreak.html>
[52] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004011_EL.html
[53] <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20170426STO72401/anath-eorontas-tis-scheseis-ee-tourkias>
[54] *ibid*
[55] <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press-room/20191017IPR64569/to-ek-zita-kuroseis-kata-tis-tourkias-gia-stratitikes-epicheiriseis-sti-suria>
[56] <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/07/house-passes-bill-force-trump-sanction-turkey-russia-s400.html>
[57] <https://www.naftemporiki.gr/story/1528999/medousa-9-ksekina-i-koini-askisi-elladas-aiguptou-kuprou>
[58] <https://www.kathimerini.gr/world/1088502/aigyptos-prasino-fos-apo-ti-voyli-gia-stratitiki-epemvasi-sti-livyi/>
[59] <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2005/elbaradei/26138-mohamed-elbaradei-nobel-lecture-2005-2/>
[60] https://books.google.ch/books?id=Lw1jFU31CjMC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο **ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΣΑΜΠΑΤΗΣ** είναι οικονομολόγος και ασκ. Ορκωτός Ελεγκτής. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, στο τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων. Έχει παρακολουθήσει το διετές μεταπτυχιακό δίπλωμα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, ενώ κατέχει Δίπλωμα στις Διαπραγματεύσεις από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και Δίπλωμα στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό υπό την συνεργασία των MIT Sloan School of Management και Columbia Business School.

Έχει εργασθεί για περισσότερα από επτά έτη ως ασκ. Ορκωτός Ελεγκτής σε κορυφαία, παγκοσμίως, ελεγκτική και συμβουλευτική εταιρεία με εξειδίκευση στην ενέργεια, στις τηλεπικοινωνίες, στις κατασκευές και στη φαρμακευτική βιομηχανία.

Μιλάει Αγγλικά και Γερμανικά και τέλος, είναι συνδημιουργός και παρουσιαστής του Ντοκιμαντέρ “CitizenD” στο οποίο αναλύονται οι σημαντικότερες παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, καθώς και πιθανές στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους.

Ο **ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Ζ. ΖΑΝΙΔΗΣ** είναι πολιτικός επιστήμονας και διεθνολόγος. Πτυχιούχος του τμήματος Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ), κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Διεθνών κι Ευρωπαϊκών Σπουδών με ειδίκευση στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές από το Πανεπιστήμιο Πειραιά. Παράλληλα είναι δοκ. ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων στον τομέα Στρατηγική Κουλτούρα Ελλάδας-Τουρκίας. Επιπροσθέτως, σπουδάζει στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα MA in Political Science (United Nations and Global Policy Studies) του Πανεπιστημίου Rutgers στις Ηνωμένες Πολιτείες. Επίσης είναι δοκ. μέλος του Ελληνικού Οργανισμού Πολιτικών επιστημόνων (ΕΟΠΕ) κι αρθρογραφεί τακτικά σε περιοδικά, ιστοσελίδες και blog για θέματα που άπτονται των Διεθνών Σχέσεων. Τα κύρια ερευνητικά ενδιαφέροντά του είναι: Διεθνείς Σχέσεις, Στρατηγική, Ηγεμονικός Ανταγωνισμός ΗΠΑ-Κίνας, Στρατηγική Κουλτούρα Ελλάδας, Τουρκίας, Κίνας. Τα άρθρα του βρίσκονται στην ιστοσελίδα <https://www.tzanidis.online/> .

Οι ισχυρισμοί και οι απόψεις σε αυτήν την δημοσίευση ανηκουν στους συγγραφείς και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου Εξωτερικών Υποθέσεων, του διοικητικού συμβουλίου ή των μελών του.

Όλα τα δικαιώματα διατηρούνται. Κανένα μέρος αυτής της δημοσίευσης δεν μπορεί να αναπαραχθεί ή να μεταδοθεί με οποιαδήποτε μορφή ή με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό ή μηχανικό, συμπεριλαμβανομένης της φωτοτύπησης, της εγγραφής ή οποιουδήποτε συστήματος πληροφορικής και ανάκτησης, χωρίς γραπτή άδεια από τον εκδότη.

Ινστιτούτο
Εξωτερικών
Υποθέσεων

www.fainst.eu